משנה · אחרונים · תוספות רבי עקיבא איגר · סדר נשים

תוספות רבי עקיבא איגר
על משנה גיטין

רבי עקיבא איגר

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

תוספות רבי עקיבא איגר על משנה גיטין

רבי עקיבא איגר

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/תוספות-רבי-עקיבא-איגר-על-משנה-גיטין/
הקובץ נוצר ב־21 בנובמבר 2026 מגרסה 39-202611200317v של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
משנה א 4
משנה ג 7
משנה ד 7
משנה ה 7
משנה ו 7
פרק ב 9
משנה א 9
משנה ב 10
משנה ה 12
משנה ז 13
פרק ג 14
משנה א 14
משנה ב 15
משנה ג 16
משנה ה 17
משנה ו 17
משנה ח 17
פרק ד 18
משנה א 18
משנה ב 22
משנה ג 23
משנה ד 23
משנה ה 24
משנה ז 24
פרק ה 25
משנה א 25
משנה ב 25
משנה ג 26
משנה ד 26
משנה ה 27
משנה ו 27
פרק ו 28
משנה א 28
משנה ב 30
משנה ג 30
משנה ו 31
משנה ז 32
פרק ז 32
משנה א 32
משנה ג 33
משנה ה 33
משנה ו 33
פרק ח 34
משנה א 34
משנה ב 34
משנה ד 35
משנה ה 35
משנה ח 36
משנה ט 36
פרק ט 37
משנה א 37
משנה ב 39
משנה ג 39
משנה ד 40
משנה ה 40
משנה ו 40
משנה ח 40
משנה י 40

פרק א

משנה א

[אות א] **במשנה המביא גט ממדה"י צריך כו'**. לשון רש"י ז"ל צריך השליח המביאו וכו' ושליח זה הבעל עשאו שליח הולכה. ופי' הר"ן דאי שליח קבלה כיון דהאשה נתגרשה בקבלתו א"צ שיאמר בפ"נ ובפנ"ח וטעמא דמלתא כיון דמדינא ל"צ אלא מפני חשש ערעור דיבוא הבעל ויערער מש"ה אין לחוש לזה רק כשנתנו לשליח הולכה דבשעה שהגט יוצא מתחת יד הבעל אינו גומר ומגרש עדיין לפיכך חוששין שמא ימלך ויערער אבל כל שהבעל בעצמו נותנו לידה או ליד ש"ק שלה דבשעה שהגט יוצא מתחת יד הבעל גומר ומגרש מסתמא לא יערער אח"כ. מיהו אם בא הבעל וערער צריכים לקיים כמו במביא בא"י דאנן ל"ח ואם ערער צריך קיום. וע' לקמן (פ"ב מ"ז) בהרע"ב:

[אות ב] **תוי"ט ד"ה צריך שיאמר. עוד פרש"י בדף ג'**. לענ"ד י"ל בכוונת רש"י עפ"י דברי תוס' ד"ה לפי שאין בקיאים וכו' ומפרש ר"ת דבכל הלכות גיטין בקיאים וכו' והא דפי' הקונטרס דממילא שיילי' וכו' ואומר ר"י דמסתמא לשמה מסהיד. נראה מהמשך דבריהם דאי הוי אמרי' דלשמה לאו בדוקא אלא גם משום מחובר וכדומה פסול באמת היו צריכים למישיילי' דלא היה שייך לומר דסתמא לשמה מסהיד כיון דאין ידוע לשליח על מה דהצריכו להעיד בשביל זה. וכ"כ המפרשים. והנה בעיקר קושיא דאמאי נקט רבה לשמה ולא נקט אינך פסולי'. זהו שייך רק לס"ד. אבל למה דמסיק דסתם ספרי דדייני מגמר גמירי ורבנן הוא דאצרוך ופירש"י דלמא דאשכח דכתוב ועומד לשם א' מבני עירו ונמלך הוא לגרש. ממילא זהו שייך רק לענין לשמה אבל לאינך דברים ליכא חשש דהא הסופר מגמר גמר ובודאי כתב כדינו בלי פיסול. ומה"ט ליתא לקושית תוס' דאם נימא דלשמה לאו דוקא הא דפרכי' לקמן בין לרבה בין לרבא האיכא מחובר. הא ג"ז נכלל בכלל מוליך ומביא. די"ל דהתם קאי למסקנא דהחשש רק משום לשמה. לפ"ז י"ל דבתחלת הסוגיא דאין בקיאים היינו דלא בקיאי' בדינים וממילא לשמה הוא לאו דוקא דהצריכוהו לומר בפ"נ גם משום אינך פסולים בזה כ' רש"י דשיילי' ליה אם נכתב לשמה וה"ה דשיילי' לי' על שארי פסולים. אבל לבתר דמסקי' סתם ספרי ממילא החשש רק משום לשמה מש"ה כ' רש"י די"ל דסתמא לשמה מסהיד. גם לפי אידך טעמא דכ' הר"ן שהובא בתי"ט בסמוך דל"צ לשיילי' כיון שהוא שלוחו של בעל זה ואומר בפ"נ תולין להקל ואמרי' שבעלה של זו כתב וכו' זהו לא שייך רק למסקנא דהחשש רק לשמא נכתב לשם אחר ונמלך הוא לגרש. אבל לס"ד דאין בקיאים מה בכך דתולין דהבעל זה כתבו מ"מ החשש דהבעל זה כתבו בפסולים אחרים מש"ה כ' רש"י דשיילינן לי'. והנה

בעיקר קושית תוס' הנ"ל מהא דפרכינן בין לרבה בין לרבא האיכא מחובר. לכאורה תמוה דהא מ"מ בלאו פסול מחובר צריך ג"כ לומר בפ"נ בשביל פסול דלשמה א"כ מהא דשוו למוליך ומביא לא נשמע פסול מחובר מש"ה פרכינן דליחשוב מחובר. והא דפריך ממחוב' ולא בהיפוך דמדין מוליך ומביא לא נשמע פסול דשלא לשמה דדלמא צ"ל בפ"נ משום מחובר. זה אינו דאם מחובר פסול משום ג"ש דלה לה ממילא גם שלא לשמה פסול. ורק בהיפוך י"ל דדלמא שלא לשמה פסול. משום דלה דכתיב בשפחה הוא לה לשמה ול"צ בזה לגז"ש דלה לה אבל מחובר דאיתא מוכתב ונתן דאינו מחוסר קציצה דזהו נכתב רק בגט אשה לא ידענו דפסול בשיחרור והכי דייק לישנא דרש"י (לקמן דף ט' ע"ב) דעל מה דפרכי' והאיכא מחובר כ' דכתיב וכתב ונתן ושחרור ילפי' לה לה מאשה. ולא נקט רש"י כן מקודם לזה במאי דפרכי' והאיכא לשמה. והיינו כנ"ל דלענין לשמה דאתי' מן לה בעצמו ל"צ לגז"ש דמלה דכתיב בשחרור דרשינן לה לשמה ורק לענין מחובר צריכין מדין גז"ש. וא"כ לכאורה אין התחלה לקושית התוס'. אח"כ אמרו לי שהקשה כן בפ"י. ולענ"ד בהקדם דברי תוס' ג' ב' ד"ה דתנן אין כותבים וכו' ותימא לר"י דהכא משמע דלא מתוקמא כר"מ וכו' ביאור דבריהם דאף די"ל דעיקר הטעם דהולד ממזר כיון דלא אמר בפנ"ח. ובפנ"כ דנקט היינו דרך גרירא בעלמא מ"מ הא לר"מ לא נתקן מעולם לומר בפנ"כ וליכ' זה נוסחא כלל ל"ש לומר דנקטה אגב גרירא. ואף לתירוצם ב' שתירצו בתחלה דפירכת הש"ס חתימה בעי כתיבה לא בעי היינו ואמאי קתני בסיפא דאי לא אמר בפנ"כ פסול. אבל על גוף התקנה י"ל דתקנו כן משום לכתחילה וא"כ שפיר י"ל דגם לר"מ צ"ל בפנ"כ משום לכתחילה ומש"ה נקט ר"מ ול"א בפנ"כ ובפנ"ח והולד ממזר משום דלא אמר בפנ"ח. וביותר י"ל דהא לכאורה קשה על תירוצם הנ"ל דהא י"ל כיון דהוצרכו לתקן בפנ"כ משום לכתחלה תקנו זה ג"כ משום אחלופי כמ"ש תוס' (ד"ה ע"ב) ד"ה רבה אית ליה דרבא עיי"ש. וא"כ י"ל דגם אם התקנה בפנ"כ רק משום לכתחילה. מ"מ כיון דתקנו שיאמר כן תקנו ג"כ משום אחלופי. מ"מ זהו רק למסקנא דלרבה ג"כ משום קיום וא"כ בפנ"ח הוא באמת גם משום קיום בזה שייך אחלופי משום קיום דעלמא. אבל להס"ד דהש"ס הכא דרבה לית ליה דרבא ואין בעדות דבפני נחתם ענין קיום ל"ש כלל אחלופי. וא"כ למסקנא שפיר י"ל דלר"מ ג"כ בפני נכתב מעכב בדיעבד דקתני משום לכתחילה וממילא תקנו ג"כ משום אחלופי. מ"מ שפיר הקשו דכל בנין דתוס' רק למה דנקט הש"ס תחלה הקושי' כתיבה לא בעי דתנן אין כותבים במחובר. וא"כ י"ל דלכתחלה בעינן כתיבה לשמה גזירה אטו חתימה כמו מחובר. מש"ה הקשו דדלמא התקנה משום לכתחלה. אבל באמת למה דאמרי' אח"כ

והא אר"נ אומר היה ר"מ אפילו מצאו באשפה וכו' וכ' תוס' שם דאפילו לכתחילה ל"צ כתיבה לשמה וחילקו שם בין לשמה ובין מחובר. א"כ שפיר קשה לר"מ למה תקנו כלל בפנ"כ דהא אפילו לכתחילה ל"צ כתיבה לשמה ואמאי נקט ר"מ בלישני' ול"א בפנ"כ דמשמע דהתקנה היה לומר כך. ואי דנימא דתקנו משום מחובר דלכתחילה פסול ותקנו ג"כ משום אחלופי. מ"מ קושייתם למה דהוכיחו בשמעתין דדוק' משום לשמה תקנו ולא משום מחובר. וביותר דלהך תירוצם הנ"ל דפירכת הש"ס כתיבה לא בעי קאי על סיפא דמתני' דאם ל"א בפנ"כ פסול. וברנו דהיינו לס"ד דרבה לית ליה דרבא וליכא משום אחלופי. והא מ"מ קשה למסקנא למה צריך לשנויי (כר"א) דמשום מזוייף מתוכו הא למסקנא דרבה אית ליה דרבא י"ל דכיון דתקנו משום לכתחי' תקנו ג"כ משום אחלופי ונצטרך לומר דכל הסוגיא קאי רק לס"ד דרבה לית ליה דרבא וזה דוחק כמ"ש תוס' (ע"א שם) בד"ה מאן האי תנא. ואך באמת לק"מ דהא אחר דפריך מדר"נ דאומר היה ר"מ וכו' דאפילו לכתחילה ל"צ כתיבה לשמה מוכרחים לתירוצא דהש"ס דמזוייף מתוכו. או לשינוי דרב אשי ה"מ ר"י היא. וא"כ אי נימא דתקנו ג"כ משום מחובר עדיין קשה הא למסקנא ל"צ כלל להנך שינויי דהא י"ל דתקנו משום מחובר ולענין לכתחילה ותקנו ג"כ משום אחלופי. ואי דצריכא לתרוצא על לישנא דרבה דנקט מטעם לשמה היא גופה קשה דלפי תירוצא דהש"ס אתי מתני' רק כר"א או כר"י אמאי נקט באמת רבה משום לשמה לנקוט משום מחובר ואתי' כנ"ע. אע"כ מוכח להך תירוצא דלא תקנו רק משום לשמה [ומה דלא נקט תוס' בשמעתין זה להוכח' דתקנו רק משום לשמה. היינו דהא י"ל כתירוצם קמא דמשום לכתחילה בעלמא לא היו מתקנים כלל] וא"כ שפיר הניחו תוס' קושייתם בתמי' מתקיימת דלר"מ למה תקנו כלל בפנ"כ דבממנ"פ לתירוצם קמא הא לא תקנו כלל משום לכתחילה. ולאידך תירוצא הנ"ל הא מוכח דמשום מחובר לא תקנו וכיון דאפי' לכתחילה ל"צ כתיבה לשמה לר"מ למה תקנו כלל בפנ"כ. ואחרי כל אלה מובנים היטב דברי תוס' שהתחלנו דשפיר הוכיחו מפרכת הש"ס והאיכא מחובר דהא נכלל בכלל מוליך ומביא ואי דאף אם מחובר היה כשר צריך לומר משום לשמה. הא שם מוקמי' להך ברייתא כר"מ דע"ח כרתי ולפי הך סברא דמשום מחובר ג"כ תקנו א"כ לר"מ צריך לומר בפנ"כ משום מחובר לענין לכתחלה. וא"כ שפיר נכלל בכלל מוליך ומביא דהא מטעם לשמה לא היה צ"ל בפנ"כ דהא אפי' לכתחילה ל"צ כתיבה לשמה ומוכח שפיר מדין מוליך ומביא דמחובר פסול בשחרור וממילא גם שלא לשמו פסול כנ"ל. אע"כ דמשום מחובר לא תקנו כלל ודברי תוס' ברורים ומאירים:

משנה ג

[אות ג] **תוי"ט ד"ה יתקיים בחותמיו כו'. משום דלא קביעי ב"ד.** וכ"כ הר"ן בשם הרמב"ם וז"ל והאידנא א"י כח"ל לגיטין דליכא בתי דינין דקביעי עכ"ל. משמע דדינו כח"ל דממדינה למדינה צ"ל בפ"נ ובאותה מדינה א"צ. ואח"כ הוסיף הר"ן בשם ר"ת דהאידנא הוי כבני מחוזא דניידי דאמרי' בסוגיין דאפי' באותה שכונה צ"ל בפ"נ וכ"כ תוספות והרא"ש בשם ר"ת. ועמ"ש לקמן (בפ"ב מ"ז):

משנה ד

[אות ד] **תוי"ט ד"ה שוים למוליך כו'. וי"ל דחשיב עגון.** והר"ן תירץ דלפעמים האדון שולחו לו בע"כ ומשנתנו השליח לידו לישא שפחה א"י ולישא ב"ח א"י והוי עיגון:

משנה ה

[אות ה] **תוי"ט ד"ה לא הוזכרו. הר"ן.** אבל דעת תוס' בסוגייא דבגט אין חילוק בין ערכאות או להדיוט ותלי' הכל בשמות מובהקים וע"י עידי מסירה ובשארי שטרות תליא הכל בערכאות דבערכאות בכל ענין כשר. ובהדיוטות אף במובהקים וע"מ פסולים כיון דמשכחת בהו הכשר בערכאות בלא ע"מ אם נכשיר בהדיוטות יבואו להכשיר גם בלא ע"מ כמו בערכאות. בזה חמירי שארי שטרות מגיטי נשים. ומה דקתני במתני' לא הוזכרו אלא בזמן שנעשו בהדיוט קאי אגיטי ממון:

משנה ו

[אות ו] **תוי"ט ד"ה מפני שהוא קנינו. ולא מהדרו ליה דאי בעי כו' בתוך ד' אמותיו.** בסוגיי' איתא דר"מ אומר כך לרבנן וכ"ת אי בעי זריק ליה גיטא ופסיל ליה שביק ליה ועריק ואזיל לעלמא. ובתו' ד"ה וכ"ת אי בעי. וא"ת מה בכך מ"מ חוב הוא לו זה השחרור שפוסלו מתרומה. וי"ל דקסבר דלא חשיב ליה חוב מה שמקבלו זה כיון דאפי' אם לא יקבלנו יכול רבו לפוסלו בענין אחר. א"נ ה"פ אי בעי זריק ליה האדון ספק קרוב לו ויאסור בתרומ' ובשפחה ובב"ח עכ"ל משמע לתי' שנייה אמרי' באמת דמשום זריק ליה גט לחוד מ"מ מעשה השחרור בעצמו חוב וא"י המקבל הזה לזכות לו עבורו כיון דבעצמותו הוא ענין חוב אל' דהאדון יכול לגרע כחו לאסרו בתרומה. ואעפ"כ יאסר בב"ח ובשפחה שיזרוק לו ספק קרוב לו. וקשה לי דא"כ איך אמרי' עלי' שביק לי' וערק ומה אילו עבד כהן שברח ואשת כהן שמרדה. והיינו דר"מ רוצה להוכיח זה דכמו דס"ל לכם דגט אשה הוי חוב ול"א אי בעי זריק לה גיטא וע"כ משום דערקא ושבקה לי' (כפי' התוס' ד"ה ומה אילו). והא בגט אשה דהחוב פסידא דמזונות בזה מה בכך דזריק לה גיטא ויסתלק חיוב מזונות הא מ"מ זהו עצמו ענין חוב ואי דיכול ליגרע כחה דיזרוק לה

ס' קרוב לה ויפסיד לה מזונות ותאסר להנשא הא בזריקת ספק קרוב לה לא מפסידה מזונות דהא קי"ל דמגורשת ואינה מגורשת חייב במזונות וצ"ע:

[אות ז] **במשנה לא יתנו לאחר מיתה.** וקמ"ל דאין גט לאחר מיתה. וכ' התוס' אע"ג דבהדי' תנן בפ' מי שאחזו דאין גט לא"מ הכא אצטריך לאשמועינן דאע"ג דמינה המגרש שליח בחיי' לא חשיב השליח להיות כמותו אחר מותו כאילו הוא עצמו קיים עכ"ל וקשה לי הא מ"מ ג"ז מוכח ממתניתין דמסכתין (פ"ג מ"ג) המביא גט והניחו זקן או חולה נותנו לה בחזקת שהוא קיים. הרי דאילו מת אין נותן לה וצע"ג:

[אות ח] **תוי"ט ד"ה האומר תנו. שלא מסרם ליד שליח בחייו.** ותוס' כתבו א"נ דנטלו לאלתר ונאמר דל"א תן כזכי אלא במסרו מיד ליד. וקשה לי הא בכה"ג ל"ש כלל לומר תן כזכי דאפי' בזכי במפורש לא מהני כיון דהיא עצמה אם אינו נותן לה מיד ליד אלא דמראה לה הגט ואומר קחי גיטך ולקחה הגט לא מהני דהוי כטלי גיטיך מעג"ק וה"נ מסתמא בשחרור דדמי בכל דבר לגט אשה וא"כ ה"נ לא מהני לאחר ליטלו מעג"ק ולזכות עבורה. ואי דרצו לתרץ גם למ"ד בגיטין דס"ג ב' דיכולה לומר לשליח הולכה הוי את ש"ק ולא בעי' שחזרה שליחות אצל הבעל וא"כ נפרש דתן היינו דבתחלת נטילתך תהיה את שליח דידי ואח"כ זכה עבורה. מ"מ בזה בוודאי בפשוטו יש לחלק דל"א תן כזכי היכא דצריך להיות תחילה שלוחו ולא מצי לזכות לה מיד בנטילתו ול"א דתן הוי תרי ענינים הולכה ולקבלה וצ"ע. ואולי שבאו לתרץ דא"כ למאי טרחו בגמ' למצוא טעם בסיפא דמתני' בתנו מנה דאמאי יתנו לאח"מ הא י"ל דהתם אמרי' מטעם תן כזכי דיכול לזכות מיד עבורו ומיירי בנטלו בחייו והיינו לשיטת ר"ת בתוס' (לעיל די"א ב') דגם במתנה אמרי' תן כזכי. ואולם זה אינו מספיק דהרי תוס' רצו לתרץ דמתני' כר"מ דוקא והא יקשה ג"כ כזה דא"כ בסיפא בפשוטו הטעם מטעם תן כזכי ועיין:

[אות ט] **בא"ד שמשעה ראשונה זכה לו השליח.** אבל שיטת הרי"ף דגם באומר תן (אף דלא מצו למיהדר מ"מ) בעי דמטא לידה. ולא קשיא מהאי (דלקמן דס"ג) אשתך אמרה התקבל כו'. דשאני הכא כיון דלא אמר בלשון זכה ואפקיה בל' תן מקפיד שיהיה נתון לה וכן מבואר ברמב"ם (ריש פ"ו מה' עבדים). והרא"ש והר"ן שהקשו על הרי"ף מהאי דהתקבל הנ"ל איני מבין עומק כוונתם. ואי דלא ניחא להו לחלק בכך היה להם להקשות מסברא על הרמב"ם:

פרק ב

משנה א

[אות י] **תוי"ט ד"ה ור"י מכשיר. כיון דאיכא תרי**. הך לישנא אינו מפורש בש"ס אלא סתם ת"ק סבר גזרי' דלמא אתו לאחלופי ור"י סבר ל"ג. ורש"י הוא דפי' דטעמא דר"י דל"ג כיון דצריכי' תרי על הכתיבה וכן מבואר מתוך דברי התוס' ד"ה במאי פליגי. לפ"ז ממילא ר"י לא פליג רק בסיפא אבל ברישא דא' אומר בפנ"כ וא' אומר בפנ"ח מודה ר"י דפסול. ומזה תמוה לי לשון רש"י במתני' ד"ה ור"י מכשיר דכיון דמצריכינן לאסהודי נמי אכתיבה או הוא או אחר תו לא אתי לאחלופי ובגמ' אמרי' חלוק היה ר"י בראשונה עכ"ל. ותמהני הא הגמרא אמר כן בלישנא בתרא דמיירי באתיוה בי תרי וטעמא דר"י דס"ל דב' שהביאו א"צ לומר. מש"ה פליג גם ברישא. אבל למה דנקט רש"י דטעמא דר"י דבזה לא אתו לאחלופי והיינו לישנא קמא דמתני' מיירי באין גט יוצא מתחת ידי שניהם. בזה לא פליג על רישא דפסול כיון דליכא ב' מעידים על הכתיבה החשש אחלופי במקומו. ומלשון רש"י או הוא או אחר משמע דאפילו בעד אחד מעיד על הכתיבה מועיל לענין אחלופי. ומש"ה כ' רש"י דפליג גם ארישא. אבל הא רש"י כתב להדיא בסוגיין דכיון דאיכא ב' המעידים על הכתיבה וצע"ג:

[אות יא] **שם ד"ה אחד אומר בפנ"כ. שכיון שיש שנים א"צ שיאמר כו'**. לפ"ז הא דקתני א' אומר בפנ"כ גם לרבה הוא מיותר כיון דמיירי ביוצא מתחת ב' עידי החתימה וב' שהביאו א"צ לומר כלל. והרי תוס' שהביא התי"ט עצמו בתחלת דבור זה כתבו למאן דס"ל לפי שאין עדים מצויים לקיימו אפי' אין שם עד מעיד על הכתיבה. משמע דלרבה הוא בדוקא. אבל הדבר פשוט לרבה מיירי בלא אתיוה בי תרי וצריכים לאמירת בפנ"כ אלא דהשליח הוא הא' שאומר בפנ"כ והשליח נאמן כבי תרי. ועל החתימה יש ב'. וזהו כמ"ש התי"ט בדרך ואין לומר. ומה דסבר התי"ט שכל שלא העיד כתקנת חז"ל אינו כלום. זה אינו דדווקא עד החתימה אם אינו מעיד כתקנת חז"ל היינו שלא העיד גם על הכתיבה. אף דיש ב' עדים על הכתיבה מ"מ פסול. וזהו רישא דמתני' ומטעם דעד החתימה צריך להעיד על הכתיבה כיון דעדותו ענין קיום שייך אתי לאחלופי בקיום שטרות דעלמא אבל עד הכתיבה עדותו מעליא אף שאינו מעיד על החתימה ומה"ט בסיפא כשר והוא ברור. ומותיבנא תיובתא על התי"ט הא מבואר בסוגי' ללישנא בתרא דמיירי מתני' ביוצא מתח"י שניהם. וברישא פסול דב' שהביאו צריכים שיאמרו. ולהתי"ט יקשה כיון דצריכים שיאמרו אמאי כשר בסיפא הא לא העיד כתחז"ל א"ו דעדותו על הכתיבה לחוד הוי עדות מעליא. וה"נ לל"ק באין יוצא מתח"י שניהם כיון

דב' מקיימים החתימה אף דמ"מ צריכים לאמירה בפנ"כ מ"מ מהני כיון דהוא שליח והוי כתרי והכי איתא להדי' בסוגיי' על סיפא דמתני' א"ר אמי אר"י ל"ש אלא שהגט יוצא מתחת יד עד הכתיבה דנעשה כשנים מעידין ע"ז וב' מעידין ע"ז וכו'. ודברי תי"ט בזה הדיבור תמוהים מאד:

משנה ב

[אות יב] **תוי"ט ד"ה ור"ש מכשיר. ורבנן ס' כו' כשיבא הגט ליד האשה כו'**. והיינו דס"ל דיש להבעל פירות עד שעת נתינה. ואמת שכן הוא בסוגיי' דר"י ס' עד שעת נתינה. אבל עכ"ז תמוה דמנ"ל דרבנן פליגי גם בהא עם ר"ש בדין פירות. הא י"ל דת"ק ס"ל כר"ש לענין פירות דמשעה שנותן עיניו. אלא דס"ל דמוקדם פסול משום חיפוי. ותיקון זמן באמת משום חיפוי ומשום פירות ג"כ ופליגי רק אם חיישינן לחיפוי או לא. והוא תמוה טובא לכאורה. ומצאתי אח"כ שתמה כן במהר"ם שיף. והנלע"ד בהקדם דברי התוס' עד שעת נתינה וכו' וא"ת ולר"י היאך כותבין גט לאיש וכו' וי"ל דגבי כותבים וכו' וא"ת ואמאי כותבים שמא תזנה וכו' דלא מקדים אינש פורענותא לנפשיה. ביאור דבריהם דאמאי לא תירצו מיד דלא מקדים אינש פורענותא היינו דניחוש דשמא באמת גמר בדעתו לגרשה לזמן פלוני וכותב במכוון מיד הגט כדי לעשות קנוניא על הלקוחות לטרוף מזמן הכתוב בו לזה הוצרכו לתרץ דמסתמא נותן גט בפרהסיא ויוציאו קול ויאמרו אייתי סהדי (כי הוא כמו גט הנמצא המוזכר בתוס' שם), וע"ז הקשו דמ"מ ניחוש שמא תזנה וימסור לה בצנעא משום חיפוי ולזה תירצו דהא ודאי לא יקדים לכתוב הגט בשביל שמא תזנה דודאי לא אסיק אדעתא לחוש שמא תזנה וא"כ ממילא בלא טעם אינו מקדים פורענותא ואינו כותב הגט עד שעת נתינה ממש. ולפ"ז ניחא כיון דמוכח דת"ק דפוסל מוקדם דחייש לחיפוי ממילא מוכח דס' דיש לבעל פירות עד נתינה דאל"כ אמאי כותבים גט לאיש בלא אשתו ניחוש שגמר דעתו לגרשה לזמן פלוני והוא מקדים לכתוב הגט מיד כדי שתטרוף הפירות דאף דימסור בפרהסיא מ"מ לא יוכלו לומר אייתי ראיה. דהא אף אם מטא גיטה לידה אח"כ טורפת פירות משעה שנתן עיניו לגרשה. ואף דבאמת כדין תטרוף מ"מ ניחוש לשמא תזנה בינתים וימסור לה הגט בצנעא ויהיה חיפוי שלא כדין. אע"כ דיש לבעל פירות עד שעת נתינה וממילא לא ירויח מידי בהקדמת כתיבת הגט כיון דהפירות שלו עד נתינה לא תוכל לטרוף דיאמרו אייתי ראיה ממילא לא יקדים מעשה הכתיבה עד נתינת הגט דלא מקדים פורענותא לנפשיה דהא לא יעשה כן מחשש שמא תזנה. ולענין פירות לא יועיל כלום דיאמרו אייתי ראיה כנ"ל. והוא נכון מאוד בעזה"י:

[אות יג] **בהרע"ב ד"ה אין כותבין במחובר. מפני שמחוסר קציצה**. ואם לא יקצוץ ויתן לה במחובר ג"כ אינו גט דבעי' נתינה מיד ליד או דמספר ממעטינן מחובר. רשב"א. ובקרבן עדה בפי' להירושל' הקשה דא"כ נמעט ג"כ עבד כדאמרי' בכ"מ יצאו עבדים שהוקשו לקרקעות:

[אות יד] **במשנה עד שתהא כתיבתו וחתימתו בתלוש**. וא"ת למ"ל למנקט וחתימתו כיון דהיתה כתיבתו בתלוש. וי"ל דמשכחת שכתבו על אילן תלוש ואח"כ נטעו והשריש וחתמו עכ"ל תוספ' ברישׁ מכילתין (ד"ד א'). א"כ ממילא משמע דאם היה כתיבתו וחתימתו באילן תלוש ואח"כ נטעו והשרישו ועקרו ונתן לה דכשר דאף שהיה בזמן מה מחוסר קציצה מ"מ כיון דבשעת כתיבה וחתימה (ונתינה) היה ראוי ליתן לה הגט בלא קציצה כשר. ובאמת קושי' תוס' לענ"ד אינה חזקה די"ל דר"י בעי לאורויי דבעצמות צריך הכתיבה וגם החתימה (במחובר) [בתלוש] דוכתב קאי אתרוייהו אכתיבה וחתימה ומזה נשמע דה"נ פסול דשלא לשמה הוא בין בכתיבה בין בחתימה. ודברי תוס' אלו רק בסוגי' דהתם במה דמשני ר"א ה"מ ר"י דתנן ר"י פוסל ובעי למידק מיניה דכתיבה וחתימה בעינן לשמה מש"ה צ"ל השליח בפנ"כ ובפנ"ח א"כ מוכח דמפרש למתני' כתבו במחובר היינו תורף וחתמו היינו עדים (דאילו מפרש כהך מ"ד דכתבו היינו טופס וחתמו תורף ומתני' ר"א א"כ ר"י דקאמר כתיבתו וחתימתו היינו טופס ותורף דס"ל משום גזירה טופס אטו תורף אפילו דיעבד פסול. א"כ אין מוכח דס' דוכתב קאי אתרוייהו ויקשה כתיבה בעי חתימה לא בעי). מש"ה שפיר הקשו דאם כתיבה בתלוש ממילא החתימה ג"כ בתלוש. אבל לפי"מ דנקט הרע"ב דכתבו היינו טופס וחתמו תורף א"כ ר"י דקאמר עד שיהיה כתיבתו וחתימתו היינו טופס ותורף ממילא ליתא לקושית תוס' דשפיר משכחת כתיבתו היינו טופס בתלוש והתורף היה במחובר שהקדים לכתוב תורף קודם להטופס:

[אות טו] **תוי"ט ד"ה על הנייר. והרא"ש מפרש דמתניתין בעדים על המחק והגט שלא על המחק**. וכ"כ תוספות (ואף הגט לפנינו כתוב על הנייר אם כן ידעינן דלא נמחק ולא זייפה מ"מ כיון דהיה בידה לזייף ולמחוק הוי שטר פסול). וקשה לי דאמאי מכשירים חכמים ע"י ע"מ הא מ"מ היה בידה לזייף דימחוק הכתב ויהיה הוא ועדים עהמ"ח דכשר ולא תצטרך להביא ע"מ דנהי' דנין דמסתמא נמסר כהלכה כמו כל גיטין דעלמא. וגם כיון דכותבין עדים עהמ"ח והוא על הנייר איך כשר בהוא ועדי' עהמ"ח בלא עידי מסירה נחוש דהיה כתוב על הנייר באיזה תנאי והיא מחקה ונעשה שניהם על המחק. ואם נימא דבאמת בהוא ועדי' עהמ"ח צריכה להביא ע"מ ובזה ר"א מחמיר ור"מ מיקל. דלר"מ בהוא ועדים עהמ"ח כשר כמו כל שטרי דעלמא ולר"א בעי' ע"מ. א"כ תקשי להיפוך

בהוא על הנייר ועדים על המחק אמאי צריך ע"מ הא חזינן דכתוב על הנייר ולא זייפה כלום ואי דחיישינן דיכולה לזייף ולמחוק והא אם תמחוק יהיה הוא ועדים עהמ"ח ויצטרך להביא ע"מ. דרך כלל ק' איך שייך בהוא על הנייר ועדים עהמ"ח להכשיר בע"מ דמה תועלת יש בע"מ הא בלא"ה ידעינן דהיא לא זייפה כיון דאין כאן מחק. ולחששא דיכולה לזייף מה תועלת יש בע"מ. אם בהוא ועדים על המחק בעי ג"כ ע"מ ליכא חשש דיכולה לזייף. ואם לא בעי' ע"מ מה מהני ע"מ דהשתא הא יכולה למחוק ולא תצטרכה לע"מ. ואם נימא דבאמת מה דקתני וחכמים מכשירים היינו בלא ע"מ וניקום ונאמר באמת דבהוא ועדים עהמ"ח בעיא ע"מ והוא על הנייר ועדים על המחק כשר בלא ע"מ מ"מ איך תליא זה בפלוגתא דר"מ ור"א הא גם לר"מ היה באפשרי לחז"ל לתקן בהיפוך דהוא על הנייר ועדים על המחק כשר ובשניהם עהמ"ח פסול וכמו שהקשו תוס' ב"ב באמת. וא"כ אין זה תלוי בפלוגת' דע"ח או ע"מ כרתי. גם הא להדיא כ' הב"י (סי' קכ"ד) דבשניהם עהמ"ח כשר בלא ע"מ זולת לשיטת רש"י והעיטור וא"כ יקשה כנ"ל דבהוא על הנייר ועדים עהמ"ח למאי נ"מ בע"מ הא חזינן דלא זייפה וליכולה לזייף לא מהני הע"מ דעכשיו דהא יכולה למחוק ולא תצטרך לע"מ וצ"ע:

משנה ה

[אות טז] **בהרע"ב ד"ה ואפי' חש"ו. ואדעתא דנפשייהו עבדי**. לא הבנתי בעבד דהוא ישראל מעליא אלא דלאו בר גיטין וקדושין הוא. מה שייך ביה אדעתא דנפשיה עביד (*אף שהרמב"ם סובר ג"כ בעבד. אך מטעם שאינו בן כריתות):

[אות יז] **תוי"ט ד"ה אפילו חש"ו כו'. כ"כ הר"ן שם**. הר"ן כ"כ לשיטתו שהחליט דלפי אוקימת' דמתני' מיירי בטופס. לא מוקמי בגדול עומד ע"ג. אבל לפירוש הר"ע והרמב"ם דבעי' תרוייהו טופס וגעע"ג אבל בלא געע"ג באמת גם בטופס פסול א"כ באמת דינו כמו במחובר (מ"ש רבינו שפסול הוא לר"י וה"ה לת"ק אסור לכתחילה כי לדעת הרמב"ם מותר לסופר להזמין טופסי גיטין):

[אות יח] **הרע"ב ד"ה ונכרי. דליתי' בתורת גיטין כו'**. בלא"ה ליתא בכלל שליחות גם בעלמא כדדרשינן מה אתם בני ברית אלא דמכח טעם זה גם עבד פסול לשליחות גט. והא דלא נקט במתני' עבד דהוי יותר רבותא מנכרי. היינו דבא לאשמועינן דאפי' נתגייר אף דבאותו שעה היה דעתו להתגייר מ"מ פסול דבזה נכרי יותר רבותא מבעבד דאין בידו להשתחרר. תוס'. אבל דעת הר"י מגא"ש דעבד באמת כשר להולכת גט דדווקא לענין קבלה בעינן מידי דחזי לנפשי' ורק נכרי פסול משום דלאו בר שליחות הוא. והר"ן כ' דבירושלמי מוכח כדעת הרע"ב. וזהו שיטת רש"י ותוס' והרי"ף והרמב"ם (אך דעת

הרשב"א לחומרא לפסוק כדעת הר"י מגא"ש): והנה בעיקר קושי' תוס' דאמאי נקט בר היתירא הא בלא"ה פסול משום דהא נכרי לאו בר שליחות. לענ"ד יש ליישב למ"ש האבן העוזר בא"ח (סי' קפ"ט) ליישב להסוברים (והוא דעת תוספות בסנהדרין ע"ב) דמומר לאו בכלל בני ברית אמאי מומר יכול לעשות שליח לגירושין הא דרשינן מה אתם בני ברית. היינו דסגי להיות שלוחו דומיא דאתם בחד מלתא. דעבד אע"פ שאינו דומה דאתם לענין מה אתם ישראל מ"מ מהני כיון דהוי דומיא דאתם לענין בני ברית (כסברת הגמ'. ופסול משום דאינו בתורת גו"ק) וכן מומר דהוי דומיא דאתם בחד צד לענין מה אתם ישראל. זהו תורף דבריו עיי"ש. ונראה לפ"ז למ"ש המשאת בנימין בתשוב' והובא במג"א (סי' תמ"ח סק"ד) דנכרי לנכרי נעשה שליח (וכ"כ המוריק"ש חוה"מ (סי' קפ"ח)) והיינו כיון דהשליח דומה למשלח. ה"נ י"ל דנכרי נעשה שליח למומר דדומה בחד צד שליח להמשלח דשניהם אינם בני ברית. ורק נכרי לישראל א"נ שליח דאינו דומה בשום צד להמשלח דהמשלח הוא ישראל ובן ברית והשליח אינו בשניהם וא"כ מש"ה לא מצי למנקט הטעם דאין שליחות לנכרי דהא משכחת דנעשה שליח להביא גט ממומר לאשתו. מש"ה נקט טעם דלאו בר היתירא הוא:

[אות יט] **תוי"ט ד"ה וסומא. דסגי בקל קולמסא**. קשה לי הא לכאורה קן קולמסא מהני דיכול לומר בפנ"כ דהוא משום לשמה או משום דאתי לאחלופי בקיום שטרות דעלמא. אבל לענין בפנ"ח דצריך משום קיום ואף לרבה הא מסקינן דרבה אית ליה דרבא לכאורה לש"ל דקן קולמסא מקרי קיום א"כ י"ל דסומא פסול משום דאי"ל בפנ"ח:

משנה ז

[אות כ] **במשנה שהכתב מוכיח**. בסוגיין מוקמינן לה בח"ל דאדיבורא דידה סמכי'. ואי אתא בעל ומערער לא משגחינן ביה כמ"ש הרע"ב ברישׁ מסכתין ולא תהיה מקולקלת מש"ה נאמני'. אבל בא"י היכי דלא אמרה בפ"נ דאם אתי בעל ומערער משגחינן ביה י"ל דלמא לקלקלה לצרה מכוונא ולא מהימנא. ואם בא"י אמרה בפ"נ דמהני לסלק ערעורו דהבעל דעת תוס' והרמב"ן דנאמנים כיון דלא מקלקלה לה. אבל הר"ן בשם הרשב"א כתב די"ל דאיהי לאו דינא גמירי דכיון דכולהו דמייתי בא"י לא קפדי' בין אמרה ללא אמרה ואי אתי בעל ומערער משגחינן בי' אף זו סבורה דאף שאומרת בפ"נ אי אתי בעל ומערער נשגח ביה וסבורה לקלקל ולא מהימנא: **ומדברי** הרע"ב דלא העתיק לאוקימתא דהש"ס. נלע"ד דס"ל כתוס' והרמב"ן דבא"י אם אמרה נאמנת וכיון דכבר כ' הרע"ב (בפ"א מ"ג) דבזה"ז אף בא"י צ"ל בפ"נ ממילא דינא דמתני' דהכא בזה"ז גם בא"י. והא דכ' הרע"ב בפרקין (מ"ה) לענין סומא אוקימתא דהש"ס דבא"י נאמן. היינו דנ"מ

גם לדידן במקויים הגט דכשר סומא להיות שליח אבל הכא דבמקויים בלא"ה נאמנים להביא הגט ליכא נ"מ לדידן. אמנם י"ל דהרע"ב ס"ל כשיטת הרשב"א הנ"ל. אלא דלדידן דבכל הגיטין צ"ל בא"י בפ"נ ואי אתי בעל לא משגחי' ביה אף להרשב"א נאמנים. דהא בכל הגיטין אי אתי בעל ומערער לא משגחינן ביה והוי כמו בח"ל בזמן הש"ס. ובין כך ובין כך ק"ל לפמ"ש לעיל (בפ"א מ"ג) (א"ג) דנראה מלשון הרע"ב (שהביא התי"ט שם) דגם בזה"ז באותה מדינה אין צ"ל בפ"נ א"כ בזה עכ"פ אם אינן אומרת בפ"נ אין נאמנים להיות שליח הגט. והו"ל להרע"ב להעתיק אוקימתא דהש"ס כמו שהביא לענין סומא. וצ"ע:

[אות כא] **בהרע"ב ד"ה ובלבד שהיא צריכה כו'. ודוקא כשהתנה הבעל כו'**. והא דלא מהימנא (שלא) לומר בפ"נ במיגו דגרשני בעלי בגט זה בקבלתי מידו דלא היתה צ"ל בפ"נ. היינו דהא הטעם דבגרשה סתם ל"צ לומר בפ"נ דכיון דגמר ומגרש לא יבוא ויערער וכמ"ש בריש מסכתין בשם הר"ן. ואם באמת יבא ויערער ערעורו ערעור אלא דלא חיישינן דיערער וא"כ הכא דכפי דברי עצמה דאמר לה לא תתגרשי עד דמטית לב"ד של פלוני. דבזה דלא מגרשה בקבלתו ליכא ראי' דגמר לגרש וחיישי' דימלך ויבא לערער ולגבי ערעורו לא יהיה לה מגו דהא אף בגרושה סתם אם מערער ערעורו ערעור. ולענין החשש דשמא יערער ל"ש מגו דסוף סוף כיון דלא נתן לה הגט להתגרש מיד יש חשש דיערער ודו"ק. (וזה כוונת הר"ן שהביא התי"ט). אח"כ ראיתי בספ"י דנדחק בזה הרבה. ולענ"ד העיקר כמ"ש:

פרק ג

משנה א

[אות כב] **במשנה כשם אשתך פסול לגרש בו**. אבל הראשון מצי לגרש בו ומוקמינן בסוגייא דדוקא בע"מ אבל בליכא ע"מ לא. ופי' הר"ן דשמא חבירו נתן לה להפקיע אותה מבעלה:

[אות כג] **תי"ט ד"ה יתר מכן אמר ללבלר. מבורר בשעת כתיבה ע"כ**. לפ"ז אינה מגורשת כלל ואם קבלה קדושין מאחר א"צ גט אבל דעת הר"ן דתלי בדין ברירה וכיון דקיימ"ל דבדרבנן יש ברירה וע"כ הטעם דאנן מספקינן לדינא אם אין ברירה או יש ברירה ובדרבנן אזלי' לקולא א"כ הכא הוי ספק גירושין דדלמא הדין דיש ברירה:

משנה ב

[אות כד] **במשנה ר"א מכשיר בכולן**. אפי' תורף דל"ג אטו גט. כך העלו תוספ' וכל הראשונים מסוגיין וכתבו דמוכח ג"כ הכי מסידור המתני'. דאם איתא דר"א לא מכשיר בשטרות רק בטופס היה לו להתנא דמתני' לקצר ולשנות ולקבוע דברי ר"א אחר הת"ק והכי הו"ל למיתני ר"א פוסל בג"נ ור"י פוסל בכולם. והוי כסדר שכל אחד מחמיר מחבירו אבל אי ר"א אתי לאכשורי תורף בשטרות ניחא דתנא דברי ר"י קודם דקאי את"ק דמיירי בטופס. ור"א מכשיר בשטרות טפי מת"ק ובגיטין פוסל טפי:

[אות כה] **הרע"ב ד"ה צריך שיניח. ובגמרא כו' מותרת לכל אדם**. כך הוא מימרא דר"י א"ש. ובריש זבחים (ד"ב) דייק הש"ס דבג"נ סתמא לאו לשמה קאי ופסול מהא הכותב טופסי גיטין וכו' ואר"י א"ש אף צריך שיניח מקום הרי את מותרת לכל אדם. וכ' תוספות אצטריך לאתויי דר"י משום דמינה דייקינן בגיטין דאתיא כר"א דע"מ כרתי דקי"ל כותי'. ואיכא דמוקי לה התם כר"מ ומפרשי מפני התקנה משום קטט[ה] ולדידיה ליכא למידק מיניה דסתמא פסול עכ"ל. ולכאורה תמוה לי הא מ"מ אף אם רישא כר"מ מ"מ יש לדייק כן מסיפא דמתני' ר"א מכשיר בכולן חוץ מג"נ שנאמר וכתב לה לשמה (ואסור אף טופס) מוכח להדיא דסתמא לא מקרי לשמה אח"ז זכני ד' בספר שער המלך מצאתי שעמד בזה ולענ"ד נראה דהנה לכאורה יש לעיין למה דכתב תוס' דר"א מכשיר בכולן היינו אף בתורף מאי פרכי' בסוגיי' אההיא דר"א והא כי כתיב לה אתורף הוא דכתיב דלמא באמת פוסל הגט רק בתורף. וצ"ל כיון דת"ק ור"י ס"ל ג"כ דתורף פסול מדאורייתא בגט משום דבעי' לשמה אלא דת"ק ס"ל דבשאר שטרות גזרינן תורף אטו גיטין ור"י ס"ל דאפילו בטופס בשטרות גזרי' לא הו"ל לומר רק ר"א מכשיר בשטרות אף בתורף חוץ מגיטין אבל הטעם דכתיב לה לשמה הוא מיותר דהא בזה גם הת"ק ור"י מודים אע"כ דבעי לו לפלוגי גם בגט דאפילו טופס פסול. וכ"ז למסקנא דמוקמי' לת"ק כר"א אבל למ"ד דת"ק ר"מ היא שפיר י"ל בפשוטו דר"מ דקאמר דמדרבנן פסול תורף אף בשטרות ומדאורייתא כשר אפילו בגט לזה פליג ר"א בתרתי דבשטרות כשר לגמרי. ובגט פסול אפילו מדאורייתא משום דכתיב לה לשמה. ונ"מ טובא (במה שהביא הפסוק לה) לענין אם צריך לשייר הרי את מותרת לכל אדם. לפ"ז י"ל בכוונת תוספ' דבלאו מימרא דריא"ש י"ל דת"ק הוא ר"מ ומפני התקנה היינו תקנת קטט וממילא י"ל דר"א דקאמר חוץ מג"נ היינו בתורף והי' מקום לומר דסתמא לשמה קאי אלא דחז"ל החמירו בגט לכתוב סתמא אטו שלא לשמה ממש. ובגט פליג רק על הך דלת"ק הוא רק דרבנן משום קטט וא"צ לשייר הרי את מותרת לכל אדם ור"א פוסל מדאורייתא שלא לשמה ומדרבנן בסתמא

(וממילא) זהו ג"כ לענין הרי את מותרת לכל אדם. לזה הביא מימרא דר"י א"ש דצריך לשייר הרי את מותרת לכל אדם דת"ק כר"א. ומוכח מזה דר"א דסיפא פליג ג"כ על טופס דגזרי' אטו תורף א"כ מוכח דתורף מדאורייתא פסול בסתמא דאל"כ לא הו"ל למגזר בטופס (שהוא) סתמא אטו תורף כיון דתורף ג"כ מדרבנן פסול (ועוד למה צריך לראיה מלה כנ"ל). ובזה מיושב לי מה דקשה לכאורה על מ"ש הרשב"א בחי' דמה דמשני שמואל דההיא דחש"ו מיירי בשייר מקום תורף היינו דמתניתין אתיא כת"ק דהכותב טופסי גיטין דל"ג טופס אטו תורף א"כ היכי אמרי' בסוגי' ואי אשמעי' בההיא נמי איכא לאוקמי כר"א אבל בהא מדסיפא ר"א רישא לאו ר"א היאך אפשר לומר כן דרישא לאו ר"א איך מוקי למתני' דלעיל כר"א ובשייר מקום תורף הא ר"א ס"ל במתני' דהכא דגזרי' טופס אטו תורף דהא ליכא תרי תנאי אליבא דר"א כיון דת"ק ר"מ היא. והערוני לזה הבחורים בלימוד הישיבה. ולפי הנ"ל ניחא דלאותו ס"ד דרישא לאו ר"א באמת מפרשי' מה דקתני במתני' בדר"א חוץ מג"נ דהיינו דתורף פסול אבל בטופס ל"ג. ואף דבמחובר גזרי' מ"מ י"ל דמשום תקנת עגונות הקילו שיכתוב הטופס סתמא. ואף אם מוקמי' רישא כר"מ לא מצינו הך תקנת עגונות מ"מ י"ל דמהך מתני' דהכל כשרים לכתוב אפילו חש"ו שמעינן דהקילו אי משום תק"ע אי משום תקנת סופר. גם לפי דרכנו י"ל דסתם באמת כשר מדאורייתי' ומש"ה מותר סתם בטופס ול"ג אטו תורף כמו במחובר משום דתורף עצמו סתמא כשר מדאורייתא וכנ"ל ומש"ה גם בחש"ו בטופס דהוי כסתמא ודו"ק:

משנה ג

[אות כו] **במשנה והניחו זקן**. ובסוגיא איתא אמר רבה ל"ש אלא שלא הגיע לגבורות אבל הגיע לגבורות לא. ויש מחלוקת בפוסקים אם קיי"ל כהא דרבה אם לא. וע' בתוס' יומא (דנ"ה ב') שכ' בחד תירוץ דרבה קאי רק ארישא דהשולח גט משום חומרא דא"א. ותמוה לי דמה חומר א"א שייך כאן הא בין כך ובין כך איננה א"א דנתרת או בגט או במיתת הבעל. והחשש רק דשמא מת ואסורה לעלמא משום לאו דיבמה לשוק. ואולי י"ל דס"ל לתוס' דחומר איסור יבמה לשוק חמור ג"כ יותר משאר איסורי' כיון דהוא ענין ערוה. ועי' במרדכי פרק מצות חליצה דאיסור יבמה לשוק הוא בכלל אין דבר שבערוה פחות מב'. ונראה ראיה לזה מסוגיא דב"מ (דף כ') מיפשיט מדאיסור' ממונא וכו' שטרי חליצה ומיאוני' תנן וע' בתוס' שם הא דלא ילפי' איסורא מממונ' היינו דבחומרא דא"א החמירו. ואעפ"כ פשיט לה מחליצה ומיאון דממיאון לכאורה ליכא ראיה כ"כ כיון דלא הוי אלא קדושי דרבנן אלא דהראיה מחליצה הרי דמדמי לה חליצה לאיסור א"א. ובתשובה כתבתי מזה בעזה"י. ובעיקר דברי תוספ' הנ"ל ק' לי דאמאי לא חילקו כפשוטו

דברישא כיון דאיכא חזקת איסור יבמה לשוק מש"ה כיון דחזקת חי איתרע קצת בהגיע לגבורו' מש"ה אלים חזקת יבמה לשוק. אבל באינך דמתני' דליכא חזקה כנגדו אזלי' בתר חזקת חי אף בהגיע לגבורות וצ"ע:

[אות כז] **במשנה או חולה**. ביש"ש כתוב דה"ה זקן שהוא חולה. והא דנקט או חולה היינו משום הדיוק דוקא חולה אבל גוסס לא מש"ה הוי רבות' דאפי' אינו זקן ג"כ דוקא חולה אבל לא גוסס עי"ש:

[אות כח] **במשנה בחזקת שהוא קיים**. נ"ל לדון דאף במקום דליכא יבם מיירי דאילו לא מוקמינן בחזקת שהוא קיים לא היה אפשר ליתן לה הגט ולהתירה לעלמא בממנ"פ דשמא יתברר דמת מקודם ומותרת לכהונה ואתה מצריכה כרוז לכהונה כההי' דמתני' דר"פ ט"ז דיבמות עיי"ש:

משנה ה

[אות כט] **במשנה שאין רצונו שיהא פקדונו ביד אחר**. ק"ק לי מאי שנא גט משאר חפץ בעלמא. ואף אם אין בנייר כלום מ"מ אם יאבד יפסיד הבעל שכר סופר מחדש. ואמאי סתמא שליח עושה שליח נימא דאינו מחזיק השליח ב' למזורז כמו הא'. ואין רצונו שיהיה פקדונו שהוא הגט ביד אחר וצ"ע:

משנה ו

[אות ל] **בתי"ט ד"ה ואין שליח. ממי שבא מכחו**. וכ' הר"ן דמסברא הי' אפשר לחלק דנהי בשליח הא' בעיא חלה היינו דאולי כיון שעשאו הבעל חפץ בו יותר מאחר כ"ז שלא חלה אבל בשליח דהשליח כיון דאין הבעל יודע בו לא איכפת ליה בין זה או אחר אלא שכבר החמירו הפוסקים דבעי' חלה:

משנה ח

[אות לא] **במשנה מפריש עליהן בחזקת שהן קיימי'**. בירושלמי תמן תנינן הלוקח יין מבין הכותים ר"י ור"ש אוסרים שמא יבקע הנוד. א"ר זעירא תמן למפרע נתקלקלה הכא מכאן ואילך נתקלקלו ע' בקרבן עדה ובפני משה שנדחקו למאד בזה. ולענ"ד נרא' למה דאמרינן גיטין (דכ"ח) הר"ז גיטך שעה אחת קודם מיתתי אסורה לאכול בתרומה מיד דחיישינן שמא ימות ומסקי' שם דשמא מת לא חיישינן אבל לשמא ימות חיישי' וע' בתוס' קדושין (דמ"ה ע"ב) ותמצית דבריהם דדעת ר"ת דקטנה שהלך אביה למדה"י מותרת לאיש ולא חיישינן שמא קידש אביה דשמא קידש לא חיישינן ואף לשמא יקדש לא חיישינן דהא אם יקדש אביה לא נאסרו הביאות הראשונות אלא משעת קדושי אביה ואילך ובכל ביאה וביאה נידון דשמא קידש ל"ח ושאני בההי' דהר"ז גיטך שעה

א' דהמיתה יגרום איסור האכילה למפרע זהו מקרי שמא ימות דבשעה שבאה לאכול בתרומה חיישי' שמא באכילה זו אסורה דימות אחר כך תוך שעה עיי"ש היטב. וכ"כ בתוס' יומא (דכ"ה ב' ד"ה אלא בחטאת). ולפ"ז דברי הירושלמי מתפרשים כראוי דמחלק התם חיישינן שמא יבקע דתמן למפרע נתקלקל היינו דאם יבקע הנוד טבל למפרע בזה חיישינן בשעה ששותה שמא הוא טבל דיבקע הנוד אח"כ. הכא מכאן ואילך נתקלקלו והיינו דאם יתקלקלו הפירות אינם עושים טבל למפרע מה שהפריש עליהם מקודם אלא דהאיסור במה דיפריש עליהם אח"כ וא"כ בכל הפרשה והפרשה נידון דשמא נתקלקלו ולזה ל"ח והוא נכון וברור בעז"ה וסייעת' גדולה לשיטת ר"ת הנ"ל:

פרק ד

משנה א

[אות לב] **במשנ' גט שנתתי כו' הר"ז בטל**. ואם נמלך הבעל לגרש יכול לגרש בגט זה. ואם אמר במפורש שמבטל להגט יש דעות בין הפוסקים אם בטל לגמרי וא"י לחזור ולגרש בו:

[אות לג] **בהרע"ב ד"ה השולח. ול"א לצעורא בעלמא מכוון**. חדש או חדשים. לשון רש"י ובחידושי רשב"א סתר זה דא"כ למאי נ"מ הא אף אם לצעורי א"י השליח להוליך הגט כל כמה דלא מרשהו הבעל דהא לא ידעי' שיעור דציעור כמה הוא. ואם ירשהו הבעל אף דהיה ביטול מ"מ הא חוזר ומגרש בו. ולענ"ד י"ל להפוסקים דשליח להולכה צריך לעשותו בפני עדים ע' בהרא"ש א"כ י"ל דזה הנ"מ אם מרשה הבעל שלא בפני עדים להוליך לה הגט דאם היינו דנין לצעורא א"כ מעולם לא נתבטל שליחותו אלא דרצה לצער לעכב זמן מה מלמסור לה הגט א"כ ל"צ עדים בהרשאתו למסור לה הגט לזה אשמעי' מתני' דהר"ז בטל ואם מרשהו אח"כ הוי כמו עשיי' שליח מחדש וצריך להרשותו בפני ב' עדים. גם י"ל דנ"מ באם שליח זה עשה שליח אחר קודם שהרשהו אח"כ למסור לה דאם היינו דנין דלצעורי ולא נתבטל השליח יכול השני למסור לה הגט אבל אם הוא ביטל ומה שמרשהו אח"כ הוי כעושהו שליח מחדש א"י השליח השני למסור לה הגט כיון דהשליח עשאו קודם שהיה הוא שליח. (ואפשר עוד לומר דרש"י סבר כפי דעת הפוסקים שהזכיר רבינו בדה"ק. שיכול לבטל גם הגט ע' רש"י כאן ובקדושין נ"ט. ואי אמרי' לצעורי אז יכול לגרש בגט זה. או כשהשליח מסר לה הגט ואנו מחמירים מחמת שאין ידוע לנו שיעור הציעור. ע' תוס' ד"ה ולא):

[אות לד] **תוי"ט ד"ה או ששלח אצלה. נזדמן אצל אשתו או שלוחו.** כתב המהרש"א היינו דלתני חדא נזדמן אצלה או נזדמן שלוחו. ביאור דברי המהרש"א דבשלוחו ג"כ שייך נזדמן שהבעל אמר לשלוחו כשתזדמן אצלה תבטל הגט דאילו בשלח שלוחו מה ריעותא יש דנזדמן שליח אצלה לומר דלצעורי מכוין הא הוא שלחו לילך להשליח א"ו כדאמרן. ולכאורה ק' דהא זהו קשה גם ברישא דקתני ב' בבות הגיע בשליח לארויי דל"א לצעורי ושלח אחריה שליח לארויי דל"א לא אלים שליח בתרא מקמא. לתני חדא בבא הגיעו גבי שלח אחריה שליח דהיינו ששלח לכשתגיע אצל שלוחי הראשון תבטל (כפי סברת המהרש"א) ונשמע מיני' תרתי דל"א לצעורי וגם דאלימא שליח בתרא. והנלע"ד דמה דאמרינן מ"ד לא אלים היינו היכי דמסר הבעל כחו להשליח שיהא הוא המבטל אבל בודאי אם שלח שליח להודיע לו שהבעל ביטל הגט בזה פשיטא דל"ש לומר לא אלים דהא השליח אינו עושה דבר אלא שהבעל הוא המבטל והשליח מעשה קוף בעלמא עביד להודיע מה שעשה הבעל. וכיון שכן צ"ל הא דאשמעינן מתני' דל"א לא אלים ומתני' מיירי ששליח השני הוא המבטל היינו משום יתורא דמתני' דאילו בהודעה דהבעל מבטל ליכא חידוש אע"כ דמיירי אפילו במבטל ע"י השליח. ולפ"ז ניחא דאילו נקט גבי שלח שלוחו הגיע ממילא איכא חידוש בגוף הדבר דל"א לצעורי א"כ היה אפשר לאוקמי במודיע הביטול ע"י השליח ולא היה נשמע הדין דל"א לא אלים ואי דעדיין היינו מוכרחים זה מדלא נקט הגיע בבעל עצמו אע"כ דבעי' לאשמועינן ג"כ דל"א לא אלים. בזה י"ל דהוי רבותא טפי גבי שליח דל"א לצעורי. והיינו דבשלמא בבעל שהגיע ממילא אין ראיה כ"כ לומר לצעורי מדלא קידם עצמו די"ל דבאמת בתחילה לא היה בדעתו לבטל ורק בזו הרגע דהגיע בשליח עלה בדעתו לבטל אבל בשלח שליח ואמר לו לכשתזדמן אצלו תבטל בזה אלים ההוכחה כיון דעתה בשעה שבא לבטל אינו חושש למהר לרדוף אחר השליח ותולה רק בהזדמנות ניכר מזה דלצעורא מכוין מש"ה אשמעי' דאף כה"ג ל"א לצעורי (והסברא לענ"ד נכונה מאד וזה דלא כמהרש"א דנקט דקושית תוספ' דלתני חדא נזדמן הוא או נזדמן שלוחו דהא נזדמן שלוחו לא ידעינן מנזדמן הוא) וא"כ דהוי רבותא טפי בשליח שפיר היינו מוקמינן במודיע הביטול ע"י השליח ולא היו יודעים דל"א לא אלים. וביותר י"ל דבמה שדקדקנו היאך נשמע ממתני' דל"א לא אלים הא י"ל דמיירי במודיע ע"י שלוחו מעשה הביטול דלכאורה יש להסתפק באם מבטל שלא בב"ד ושלא בפני השליח ומודיע אח"כ לה ליה או להאשה קודם שבא הגט לידה שכבר ביטל אם לימא דמהני הביטול דאין זה נגד תקנת חז"ל כיון דמודיע כן להשליח או להאשה ליכא חשש ממזרת ועגונות או דנימא כיון דבשעת הביטול לא חל

הביטול כיון דבטלו אינו מבוטל. אף שמודיע אח"כ להשליח לא מהני דהוי כמודיע דבר שאין בו ממש דמעולם לא חל הביטול. ופשיטנא לה מדברי הרשב"א בחי' בסוגיא דהקשה במה דאמרי' למימרא דבטל להבא משמע. הא י"ל דבטל לשעבר משמע. ובטל דקאמר היינו דכבר ביטלו בב"ד ואתיא דלא כרשב"ג עיי"ש. מדנקט דבטלו בב"ד ודלא כרשב"ג משמע לרשב"ג וכן לר' בבטלו שלא בב"ד לא מהני ההודעה להשליח. וכיון שכן ליכא למטעי דמתני' מיירי במודיע להשליח שהוא ביטל דממנ"פ אם ההודעה דביטל שלא בב"ד הא לא מהני ההודעה. ואם ההודעה דביטל בפני ב"ד ואתיא דלא כרשב"ג הא אף בלא הודיע להשליח דהא לר' בטלו בב"ד מבוטל. וכ"ז למה דקתני שלח אחריו שליח אבל אי הוי קתני הגיע שפיר יש למטעי דמיירי במודיעו דהיינו שאמר לשלוחו השני כשתזדמן בשליח הראשון תודיע לו שבטלתי הגט כדינו והחידוש שלא נתלי דלצעורי מכוין ולא הוי ידעי' דל"א לא אלים (במה שכתב רבינו דלא כמהרש"א לא זכיתי להבין דבוודאי קושי' תוס' דלתני חדא כיון דל"א לא אלים ידעינן מרישא כפי משמעות מסתימת הגמרא. אך לפי כוונת רבינו יהיה קושית תוס' דלתני נזדמן שלוחו והתוס' לא כתבו כן ועיין): ודע דבמה דאמרי' מ"ד לא אלים דביארנו דמיירי במבטל ע"י השליח ולא בהודעה בעלמא. לכאורה יש לדון אמאי מהני ביטול ע"י שליח הא קיי"ל (במסכתין דף ס"ו) דמילי לא ממסרן לשליח ולכמה פוסקים קי"ל דאפילו אומר אמרו פסול. ולכאורה נראה דעיקר הפלוגתא אם אומר אמרו כשר או לא פליגי בזה דלמ"ד אומר אמרו כשר עיקר הדין דמילי לא מימסרן לשליח היינו דאין כח להשליח למסור כחו לאחרים מדין שליח עושה שליח אם אינו מוסר להשני מעשה אלא מילי בעלמא מש"ה בלא אומר אמרו לסופר רק שאמר לסופר כתוב דנעשה הוא שלוחו דהבעל לכתוב אין בכחו לחזור ולמסור כח שליחותו לאחר לומר לו כתוב כיון דמוסר לו רק מילי. אבל חד שליחות אפשר ע"י מילי לעשות שליח למילי. דהיינו באומ' אמרו לסופר דהבעל עשאו לזה עצמו שליח שיאמר עבורו להסופר לכתוב. ובמה שאומר זה לסופר בשליחותו דהבעל הוי כאילו הבעל עצמו אומר לסופר לכתוב דהבעל יכול לעשות שליח למילי דמילי שעושה שליח הוי כמילי דהבעל עצמו. אבל מאן דס"ל דאומר אמרו פסול ס"ל דחד שליחות ג"כ לא נתפס על מילי בעלמא ואין כח להבעל לעשות שליח למילי בעלמא. וכיון שכן למ"ד אומר אמרו פסול היאך יכול לבטל ע"י שליח הא הוי מילי בעלמא ואינו נתפס בזה שליחות כלל. ובהכרח צ"ל דדוקא אמירה לסופר לכתוב זהו מקרי מילי כיון דהמילי לא היה גמר מעשה אלא שעי"ז יכתוב הסופר אבל היכי שנגמר הכל ע"י המילי כמו ביטול הגט דע"י הביטול נגמר כל הענין זה חשיב כמעשה וראי' לדבר ממה דפליגי ר' יאשיה

ור' יונתן אם יכול להפר נדרה ע"י שליח. ותיפוק ליה דהו"ל מילי אע"כ כיון דהפרה הוא גמר הענין חשיב כמעשה ועי' בר"ן (פ"ק דפסחים) שכתב דביטול חמץ דמתורת הפקר הוא א"י לבטל ע"י שליח שהרי אם אומר לחבירו הפקר נכסי אין בכך כלום. ולא הבנתי בפשוטו על דמפשט פשיטא ליה זה להר"ן דא"י להפקיר ע"י שליח. ורציתי לומר דהטעם משום דהוי מילי. אבל הא בררנו דיכול לבטל הגט ע"י שליח וכן מהפרת נדרים מוכח דכה"ג מהני שליח. אח"ז רב מצאתי בעזה"י מזה בס' בית מאיר לאה"ע (סימן ק"כ ס"ד) שהביא דברי הר"ן הנ"ל והניחם בקושיא. וגם הביא דברי תשובת מהרי"ט (ח"א סימן קכ"ז) דא"י להקדיש ע"י שליח משום דהוי מילי. וסתר זה מדין הפרת נדרים ע"י שליח. ע"ש. ובאמת גם מסוגין דשלח אחריה שליח נסתרים דברי מהרי"ט. וביותר שבגוף הדין דמהרי"ט לענ"ד הא סוגיא ערוכה בתמורה (ד"י א') אמר רבא וכו' דשווייא שליח לאקדושי הרי להדיא דיכול להקדיש ע"י שליח (אף דמרי' דשמעתא התם הוא רבא ואיהו ס"ל במסכתין דכ"ט א' דמילי לא ממסרן לשליח) ואמנם מה שראיתי בדברי הב"מ הנ"ל בתחלת דבריו שפקפק על דברי מהרי"ט הנ"ל דמפי' רש"י נראה דגריעותא דמילי הוא רק שא"י השליח הראשון למנות שליח שני תחתיו אבל חד שליח מהני במילי דהרי גט ומתנה גופא נמי אינו אלא ע"י מילי והם כותבים ונותנים עכ"ל לענ"ד כבר כתבנו דזהו למ"ד אומר אמרו כשר אבל למ"ד אומר אמרו פסול א"א לומר דהגריעותא דמילי רק דא"י למנות שליח אחר תחתיו דהא באומר אמרו במה שאומר לסופר לכתוב אינו ממנה להסופר תחתיו והוא אינו משויהו לשליח במקומו אלא דבציווי דהבעל אומר לו לכתוב שזהו בעצמו שליחות ראשון שיעשה להסופר שליח במקומו של הבעל והסופר נתמנה לשלוחו דהבעל ע"י שליח זה. ולדבר זה עושהו הבעל שליח שבשליחותו יאמר לסופר כתוב. אע"כ דא"י לעשות כלל שליח למילי (כמו שאין אנו מקבלים דברי הבעל ע"י השליח) ומה דמביא הב"מ ראיה משטר גט ומתנה עצמו במחכ"ת אינו דאף שהבעל אינו מוסר דבר להסופר. מ"מ מצוהו ומשוי אותו שליח לעשות מעשה לכתוב אבל אם מצוהו לעשות מילי בעלמא י"ל דלא מהני. ואולם עדיין יש לעיין למה דס"ל למהר"ר מרדו"ש הובא בב"ש (סי' ל"ה ס"ו) דבקדושין אף בשטר אין שליח עושה שליח כיון דתליא ברצונה עדיין אין מעשה ביד השליח דהא אין ביד השליח לגמור המעשה דשמא לא תתרצה מש"ה מקרי מילי בזה יקשה דא"כ לר' יוסי דס"ל אומר אמרו פסול דבררנו דשליחות ראשון ג"כ א"א במילי א"כ שליח דקדושין היכי משכחת לה ועיין:

והנה הרי"ף השמיט מה דאיתא בסוגיא איבעיא להו בטל מהו תיקו. ונ"ל עפ"י דברי הרשב"א בחי' הנ"ל שהקשה אהא דאמרי' בסוגי' על הברייתא אלמא בטל הוא לישנא

דלבטיל משמע. הא י"ל מעיקרא משמע ואומר דביטל שלא בפניה בפני ב"ד ואתי' כר' דבטלו מבוטל ומהימן במיגו דאי בעי מבטלו עתה ותירץ דדומיא דאי אפשר קתני דהוא להבא עיי"ש. ולכאורה קשה למאי הלכתא מבעי' בבטל סתם מהו הא אף לשון בטל מעיקרא מהני דמהימן שכבר בטלו במגו דמבטלו עכשיו וצ"ל דהאיבעיא לרשב"ג דבטלו אינו מבוטל ולא מהני הביטול דמעיקרא שלא בפני השליח. וא"כ לדידן דקי"ל כר' דביטלו מבוטל ליכא נ"מ באיבעיא זו דבין כך ובין כך מהני. ואולם אינו מספיק דבעיקר קושית הרשב"א דמהני מדין מגו הא בהגיעו להשליח ולא ידע אם כבר מסר לה השליח הגט או לא ואומר להשליח בטל הוא. דאם מעיקרא משמע לא מהימן דליכא מגו דלבטיל עכשיו דאינו רוצה לבטל עכשיו דחושש שמא כבר הגט בא לידה ואין בכחו לבטל עכשיו לזה אומר דביטלו כבר. אלא דקושי' הרשב"א דלמא הברייתא מיירי ברואה שהגט עדיין ביד השליח ואיכא מגו ובזה מרווח יותר תירוצא דדומיא דאי אפשי דמיירי ג"כ אף בלא ידע אם כבר נמסר לה הגט דהא לישנא דלהבא משמע ה"נ מיירי בטל הוא וכיון שכן שפיר יש נ"מ בבטל סתם. בגוונא הנ"ל דלא ידע אם כבר נמסר לה הגט וליכא מגו:

משנה ב

[אות לה] **בתוי"ט ד"ה היה עושה. ואפקעינהו רבנן לקדושי מיניה.** זהו לא נאמר בסוגיא אלא אליבא דרשב"ג דס"ל דאף בביטלו בב"ד אלא דהביטול היה שלא בפני השליח ועבר על תקנת ר"ג דאינו מבוטל אבל למה דקיי"ל כר' דביטלו מבוטל. אף דבביטול שלא בב"ד גם לר' אינו מבוטל וכמ"ש התוי"ט ד"ה מפני תק"ע מ"מ א"צ לטעמא דאפקעינהו אלא דבמקום טעם חשוב יש כח ביד חכמים לעקור דבר מן התורה כמ"ש תוס' ריש פרקין. ונ"מ לדינא בקידשה אחר קודם הגט הזה דאם צריכים לבוא לידי אפקעינהו א"כ קדושיו קידושין אבל אם נימא דעקרה לד"ת ולא אפקעינהו אין קדושין השני קדושין ודאי אלא דחיישינן דהוי כאילו אמרה נתגרשתי:

[אות לו] **בא"ד הוא לא יטרח בכל אלה.** כ"כ תוס' והרשב"א כתב עוד בשם ירושלמי דשמא יבטל אחר שהגיע גט לידה ויצא הקול שביטל הגט ותחשוש שמא היה הביטול קודם שהגיע גט לידה ותתעגן בחנם:

[אות לז] **בא"ד ומיהו עדות בעינן.** ובתוס' (דל"ג א' ד"ה ר' ס' וכו') מבואר דס"ל דלאו מדין עדות הוא דמזה הטעם היה יכול לבטל בפני ב' זה שלא בפני זה. ואך היה התקנה שיהיה ב"ד של שנים וצריך לבטל בפני ב' ביחד:

[אות לח] **תוי"ט ד"ה מפני תקון העולם. וטעמא דמלקין**. בתוס' בסוגיין כ' דאף למ"ד דהלכה כרשב"ג דביטלו אינו מבוטל ניחא הא דרב מנגיד משום דמ"מ עי"ז יוצא לעז על הגט ולכאור' בפשוטו י"ל כיון דגורם דלפקעו רבנן לקידושין מיניה ויהיה בעילותיו בעילת זנות. ואולי י"ל דבאו ליתן טעם על גט דארוסה:

[אות לט] **בא"ד אפי' בדיעבד הוא**. ותוס' בריש פרקין (נסתפקו) אם בדיעבד אינו מבוטל רק להחמיר ולא להקל או דאף להקל אינו מבוטל דבטעם חשוב יש כח ביד חכמים לעקור דבר מה"ת והא דלא כתבו מטעם אפקעינהו היינו מדלא פרכי' בסוגיי' גם לר' מי איכא מידי וכו' משמע דלר' ל"צ לזה:

משנה ג

[אות מ] **תוי"ט ד"ה אין אלמנה. דאין כתובה ניתנה כו' קמ"ל**. היינו דבגרושה איכא תרתי תנאי ב"ד ואחר זמנו מש"ה איכא חידוש יותר באלמנה אף דהוי ת"ז. (משום דאית בה תנאי ב"ד) מש"ה אצטריך לסברה הראשונה דהחידוש באלמנה אף דיש בה משום חינא. תוס':

[אות מא] **בתוי"ט ד"ה שתהא נודרת. שמא יפר לה בלחש כו' ע"כ**. והרא"ש כ' עוד שמא ישאל על הקמתו ולכאורה קשה לי הא אפשר שלא יכניסו אצלו ג' שיתירו לו הקמתו כל יום ההוא ולמחר אם ישאל על הקמתו א"י להפר כיון דלא הוי יום שמעו לדעת הי"א בש"ע (סי' רל"ד סמ"ט) דא"י להשאל על הקמה רק ביום שמעו והטור שם מסתפק בזה וכ' להכריע מסברא דיכול לשאול למחר. ואמאי לא הוכיח הטור כן מדברי אביו הרא"ש הנ"ל. ונלע"ד די"ל דחיישינן שמא אחר ההקמה בו ביום יפר ולכשישאל למחר על ההקמה כיון דעוקר הנדר מעיקרא בטלה הקמתו למפרע וחלה למפרע ההפרה של היום. ואי דנשמור אותו שלא יפר דהא להך תירוצא לא ניחא להרא"ש לומר דחיישינן שיפר בלחש. היינו דרגע א' יכולים להשגיח עליו שלא ינדנד שפתיו אבל כל היום א"א לשומרו בכך. דאל"כ יקשה דנשגיח שהבעל ישתוק כל היום ולא יכול להפר אחר כן אע"כ דא"א לשומרו בכך כל היום דאולי באיזה פעם יפר בלחש. וא"כ שפיר החשש שיפר אחר ההקמ' ובזה י"ל לכ"ע מהני בשואל על הקמתו למחר (כי ההפרה היה ביום שמעו):

משנה ד

[אות מב] **בהרע"ב ד"ה אלא מפני תיקון העולם. ויוציא לעז על בניו**. וכ"ה לשון רש"י וקשה לי הא קי"ל דנכרי ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר ומה לעז איכא וגם להסוברים דמ"מ בתה פסול לכהונה מ"מ למאי צריך ללעז דפסול דבניו ולא על עצמו

שיוציא לעז עליו שהוא עבד ופסול לקהל ומאי אולמא לעז דבניו ממנו ובפרט דלעז בניו דהיינו בתו הוא רק לעז דפסול כהונה ועל עצמו הוא לעז דפסולי קהל. וצ"ע (ואפשר דסבר רש"י דכשהחשש מחמת לעז עצמו אז כשיוצא לעז יכתוב לו שחרור. אבל כשהחשש משום בניו צריך לשחרר תיכף ולשון הגמרא משמע כן עיי"ש):

משנה ה

[אות מג] **הרע"ב ד"ה מי שחציו עבד כו'. רבו ממנו חצי דמיו.** דאלו בשטר א"י לשחרר חציו דגמרי' בגז"ש כי חופשה לא ניתן לה (דהיינו שטר) לה לה מאשה. מה אשה חציה לא אף עבד חציו לא אלא א"כ בעבד של ב' שותפים כיון דאין בו אלא חצי ושחרר כל חלקו ולא שייר גביה מידי דמי לגירושי אשה דנפקא מיניה לגמרי. גמרא:

[אות מד] **תוי"ט ד"ה שנאמר וכו'. משום פרו ורבו כו'. דאנוס הוא.** ומה"ט ניחא הא דקתני לישא שפחה א"י דמשמע אלו היה יכול לישא שפחה היה די בכך ואף דלא מקיים בזה פו"ר דעבד אין לו חייס (ע' יבמות פ"ב מ"ה) אבל כיון דעכ"פ מקיי' שבת כל דהו אין כופין לשחרר משום מצות פרו ורבו. תוס':

משנה ז

[אות מה] **תוי"ט ד"ה המוציא. באינו אומר כלום כו' חייש לקלקלה.** לא מצאתי כן בסוגיי' אלא דלל"ב דאין הטעם משום קלקול אלא משום פריצות גם בלא אמר לא יחזיר אבל בהא לא פליג דטעמ' דקלקולא ל"ש אלא באמר לה. ונ"מ מזה דבלא אמר לה דל"ש קלקול א"צ לומר לו הוי יודע. וכך מבואר בהה"מ (פ"י מהלכות גירושין):

[אות מו] **תי"ט ד"ה רבי יהודה. שנתפרסם הרבה.** מלשון זה משמע דעיקר הפריצות ברבים מטעם פרסום הדבר וכ"נ קצת מלשון הרע"ב אבל באמת תמוה דבסוגיין מבואר דהפריצות הוא דנודרת נדר שאין לו התרה דס"ל לר"י נדר שהודר ברבים אין לו התרה עיי"ש ולת"ק דס"ל טעמא דקלקולא לכאורה יהא הדין בהיפוך דידעו בו רבים יחזיר דהא באמת אין לו התרה ול"ש קלקול. ונ"ל דבאמת ס"ל לת"ק דנדר שהודר ברבים יש לו התרה כך מבואר בסוגיין ובתוס'. והא לא קשיא דמ"מ הא קימ"ל דע"ד רבים לכ"ע אין לו התרה וא"כ הו"ל לת"ק לאפלוגי דבעל דעת רבים יחזור דליכא קלקול. דמ"מ איכא גוונא דיש לו התרה כגון מדעתם של אותם הרבים או לדבר מצוה ושייך ביה קלקול אבל בנדר שהודר ברבים אלו ס"ל דאין לו התרה גם לדבר מצוה אין לו התרה. כ"כ תוס' במסכתין (דף ל"ה ע"ב ד"ה אבל נשאת):

[אות מז] **הרע"ב ד"ה לא אסרו זה. לילך לב"ד ולשאול על נדרה.** דהנודר א"י לעשות שליח וצריך בעצמו לבוא לב"ד כדקיי"ל בש"ע י"ד (סימן רכ"ח סעי' ט"ז) ואף דהבעל

נעשה שליח לחרטת אשתו (כדאיתא בש"ע סימן רל"ד סעיף נ"ו) דכ"ש דאינו רוצה שיתבזה הוא בב"ד להיות שליח לחרטת אשתו. ולהפוסקים דכל אדם יכול להיות שליח להתיר נדרים צ"ל דהבזיון דהכא לא ההליכה לב"ד אלא משום שלא ישמעו הב"ד נדרה. הרשב"א והר"י בחידושיהם:

[אות מח] **בר"ב ד"ה מפני תיקון העולם. התירו להחזיר.** והא דל"ח שמא ימצא פתח לנדרו ויאמר אילו הייתי יודע לר' מאיר דס"ל אדם רוצה כו'. היינו דזה כ"ע ידעי שהנדרים ניתרים ע"י חכם והלכך בנדר הוא דסמיה בידיה לילך לחכם ולהתחרט או לבקש פתחים ל"ש קלקולא אבל בנדרה היא כיון דאין הולכת לב"ד סבור דלא מתחרטה ויודעה בעצמה שאין לה פתח ואדעתא דכולהו פתחים נדרה מש"ה מצי לקלקל. הרשב"א:

פרק ה

משנה א

[אות מט] **הרע"ב ד"ה וכתובת אשה. ממה שהאיש רוצה לישא כו'**. ובנדוניא מחלוקת הפוסקים אם הוא ג"כ בזיבורית:

משנה ב

[אות נ] **במשנה מנכסי יתומים.** לאו דוקא דה"ה מהאחים או שאר יורשים. הר"ן:

[אות נא] **תוי"ט ד"ה אין נפרעים מנכסים משועבדים. אפילו ממשעבדי בבינונית.** כשהנכסים ב"ח הם זבורית אבל אם גם הב"ח הם בינונית בלא התקנה נמי א"י לגבות ממשעבדי כיון דהלוה עצמו היה יכול לדחותו לזו השדה ממילא אינו יכול לגבות מהלוקח משום מה מכר ראשון לשני כו'. ובהר"ן פ' מי שהיה נשוי (עלה קי"ד ב') כ' דאם לוי לקח מראובן הלוקח ושייר אצלו זבורית דא"י לדחותו על לוקח הראשון לזבורית דל"ש בזה תק"ח דאין נפרעים כיון דאין הזיבורית ב"ח. ומ"מ בשבק אצלו בינונית דכותה צריך הבע"ח לגבות מלוקח ראשון משום מה מכר כו'. וע"כ תמה אני עמ"ש הר"ן שם לקמן (עלה קי"ז ב') בשם הרשב"א במי שמכר לשנים לא' פירש בשטר בכ"ה בניסן ולשני בניסן סתמא דאין כל אחד יכול לדחות לבע"ח לומר הנחתי כו' ויהיב טעמא דמלתא משום דשדות שניהם משתעבדים לבע"ח אלא דהתקינו חז"ל דאין נפרעים כו' במקום שיש נכסים ב"ח. א"כ על הלוקח לברר. ולא אבין אחרי כונתו הקדושה. איך סתם דמשום תקנה הוא דהא בקרקעות שוים מדינא א"י לגבות מהשני משום מה מכר. וד' יחנני. ויאיר עיני:

[אות נב] **שם ד"ה אין נפרעים מנכסי יתומים. אוקמוה אדאורייתא**. וק"ל דבסוגייא מ"ט ע"ב אמר רבא ת"ש רמ"א כתובת אשה בבינונית ואי מיתמי לית ליה לר"מ הא דתניא אין נפרעין מנכסי יתומים אלא בזיבורית. והא רבא לשיטתו (דבנזקין) דמדאורייתא בעדיות גם מיתומים לא הפקיעו דיניה א"כ בכתובה לר"מ דס"ל כתובה דאורייתא מדאורייתא בעדית אלא דהפקיעו דינה מעדית לבינונית. דשמא תקניטנו. והובא בתי"ט במתני' הקודם ד"ה וכתובת אשה. וא"כ הא דמיתומים אינו גובה מעדיות דהא בזה ל"ש שמא תקניטנו. צ"ל דל"ש לחייב יתומים יותר ממה שהיה אביהן חייב. וא"כ עכ"פ בינונית דהיה חייב אביהן. גם מיתומים ראוי לגבות מבינונית דהא מדינא מגיע לה אפילו עדית וא"כ לענין הבינונית הוי כמו (נזקין) דלא מגרעי' כחן בבאי' לגבות מיתומים. וצלע"ג (מ"ש רבינו נזקים. היינו אם הם מדאורייתא בעדית. וה"ה שטר שכתוב שבח כי בזה איירי הגמר' ד"נ):

משנה ג

[אות נג] **בהרע"ב ד"ה והמוצא מציאה. שלא החזיר כולה**. היכי דתובעו בברי ע"י הודאתו של זה שמצא א'. מדינא נאמן מכח מגו. ואם תובעו בברי שראהו מגביה ב' זהו הוי כשארי תביעות דעלמא ולא תיקנו בזה. אלא דהכא מיירי בתבעו ראיתיך בראש גג דמצאת כיס שלי וממילא מסתמא היה ב' כיון דהיה ב' קשורים. וכיסים לא מנתחי מהדדי ומקרי טענת ברי ומדינא היה נשבע. בזה תקנו דלא ישבע. הרשב"א. וכן פסקי' בש"ע חוה"מ (ססי' רס"ז) עיי"ש ובסמ"ע וכן הסכים הישו"ש:

משנה ד

[אות נד] **במשנה המטמא**. עמ"ש במתני' ((פ"ו) [פ"ז] מ"ה דכלאים (אות כ"ג)):

[אות נה] **שם במשנה בשוגג פטור**. ואם נתכוון לטמא טהרות של זה וטימא את של זה ע' בשיטה מקובצת בב"ק (ד"ה ע"א) דדייק מדברי תוס' דשם ד"ה המטמא דזהו בכלל בשוגג דפטור:

[אות נו] **שם במשנה במזיד חייב**. ואם מת א"צ יורשים לשלם דלדידיה קנסו לבריה לא קנסו. ע' בהרע"ב (פ"ה מ"ג) דבכורות:

[אות נז] **בהרע"ב ד"ה מזידים. ואי נמי נדבה**. ומה"ט נקט במתני' שפגלו שהקרבן נפסל בכך ולא נקט במחשבת שלא לשמה דהקרבן כשר אלא שלא עלו לבעלים לשם חובה וחייב לשלם כיון דהבעלים צריכים להביא אחרת. היינו דנקט מלתא דפסיקא דשייך ג"כ בנדבה דבזה בשלא לשמה כיון דהקרבן כשר. וא"צ להביא אחרת אף דאינו ממובחר מ"מ א"צ לשלם. דהרי גדולה מזו אמרי' בב"ק (דע"ח) דהאומר הרי עלי עולה והפריש

שור ובא אחר וגנבו דמצי פטר נפשיה בשה אף דשור מצוה מן המובחר. אבל בפיגול דהקרבן פסול גם בנדבה צריך לשלם. ובאמת בכלל שפגלו היינו מחשבת חוץ לזמנו וכן מחשבת חוץ למקומו. והרא"ש בנדרים (דף ל"ה ב') נקט תרווייהו. משנה למלך:

[אות נח] **תוי"ט ד"ה במזיד חייב. לגבי הנך כו' תוס'** (**לעיל דמ"א**). כפי"מ דנקט הרע"ב לעיל דשחררו רבו הראשון ופליגי רשב"ג ורבנן במזיק שעבודו והתי"ט נקט הכא ג"כ במזיק שעבודו. בזה כ' תוס' שם דמדלא קאמר בהיזק שאינו ניכר פליגי היינו דהוי ניכר כיון דהשחרור מהני מדין. והיינו כיון דהפקיע שעבודו לגמרי מקרי ניכר. אלא דלאוקימתא דעולא דמיירי בשחררו שני דמדין אינו משועבד אלא כיון דיצא עליו שם ב"ח כופין לרבו ראשון לשחררו ופליגי בהיזק שאינו ניכר ועלה כ' תוס' כיון דהלכה כרשב"ג צ"ל דהתם אף דקרי ליה להיזק שאינו ניכר מכל מקום מקרי ניכר לגבי הנך דהכא:

משנה ה

[אות נט] **הרע"ב ד"ה שהיא מכפרת. וא"צ להביא אחרת.** מדסתם הרע"ב נראה דדעתו דאף קודם יאוש מכפרת. אף דבסוגיא אמרינן דבר תורה בין נודע בין לא נודע אינה מכפרת מ"ט יאוש כדי לא קני. היינו דאפילו בתר יאוש דבר תורה אינה מכפרת אבל מצד התקנה מכפר אפילו קודם יאוש וכ"כ הרשב"א בחי' בשם איכא מאן דמפרש. אבל מדעת תוס' ד"ה מ"ט וכו' נראה דדעתם דדוקא לאחר יאוש הוא דתקנו דמכפרת עיי"ש:

[אות ס] **תוי"ט ד"ה שהיא מכפרת. דלאו מעקר הוא.** ולפ"ז הוא דוקא אם הכהנים כבר אכלו הבשר והקטירו האמורים. אבל אם נודע מקודם אין כח ביד חכמים לומר שיקריבו חולין בעזרה וכן מבואר להדיא בלשון רש"י ז"ל. וכ"כ המהר"ם שיף בדעת רש"י. אבל דעת הרשב"א בחי' אף בנודע מקודם רשאים להקריבו דהפקר ב"ד הפקר ואוקמי ברשותיה ולא הוי חולין בעזרה. (ומ"ש בתוספת חדשים דלמסקנא אפילו לרש"י מטעם הפקר. אינו כן דרש"י כתב דקנסוהו רבנן ועי' בתוס' ד"ה כי היכי):

משנה ו

[אות סא] **הרע"ב ד"ה בשעת הרוגי. תלוהו וזבין כו'**. וכן לשון רש"י ז"ל. והוא תמוה דמאי שייטה דתלו' וזבין הכא דהא הך מתני' מוקמי' בלא יהיב זוזי דאילו יהיב זוזי גם מהרוגי מלחמה ואילך קנה. אבל הרשב"א בחי' כתב טעמא דמתני' כיון שהמלך הפקירן להריגה ואינו מקוה עוד לשוב לנחלתו גמר ומקני. אבל מהרוגי מלחמה ואילך אמר האידנא לשקול ומחר תבענא ליה לדינא כדאיתא בסוגיי' והכל בלא יהיב דמי:

[אות סב] **תוי"ט ד"ה לקח. וכ"ש שאר נכסים**. ומ"מ מתני' דקתני בטל דמשמע דמיד בטל היינו בג' שדות דאילו בשאר נכסים אין המכר בטל מיד אלא כשהגיע זמן הגבייי' תטרוף. וכ"כ רש"י אלא דמ"מ לענין נחת רוח הוא כ"ש דאמרינן נחת רוח ויכולה לטרוף כתובתה מהם. ובתוס' ב"ב (ד"נ ד"ה אילימא) כ' ומיהו קשה להרשב"א הא מקמי דמוקי הכא בג' שדות היה ס"ד דמיירי בשאר נכסים ואע"ג דקתני מקחו בטל עכ"ל. ואני בעניי לא זכיתי להבין דבריהם הקדושים דהיכן מצינו דלס"ד מיירי מתני' בשאר נכסים הא י"ל בפשוטו דלס"ד מיירי מתני' בין בג' שדות ובין בנכסי מלוג דאמרינן נחת רוח ומכ"ש בשאר נכסים לענין טענת נחת רוח אבל מתני' לא מיירי בשאר נכסים מדקתני לשון בטל. ולבתר הכי מסקינן דמיירי רק בג' שדות ולא בנכסי מלוג דבנכסי מלוג לא אמרינן נחת רוח. וצע"ג:

פרק ו

משנה א

[אות סג] **במשנה האומר התקבל**. אחרי דסידר דיני תיקון עולם דמה"ט תני במסכתין פ' הניזקין בתר השולח. חוזר לענין ראשון של שליחות ותני התקבל ואיידי דתני בפרקין אמר לב' כתבו ותנא נמי מי שהיה מושלך לבור ואמר כתבו תני נמי מי שאחזו קורדייקוס ואמר כתבו ואיידי דתנא התם זו היא שאמרו מגורשת ואינה מגורשת תני הזורק דתנן ביה ספק קרוב לו וספק קרוב לה מגורשת וא"מ. הר"ן בסוף פרקין בסוגיא דמילי לא ממסרי לשליח. וכ"כ תוס' בריש פרקין:

[אות סד] **שם במשנה אי אפשי שתקבל לה אלא הולך כו'**. והא דמשמע במתני' דאם לא אמר א"א אלא סתם הולך היתה מגורשת מיד היינו בהילך אבל בהולך לדעת הרי"ף בודאי אינה מגורשת עד שיגיע גט לידה ויכול לחזור. ולאינך פוסקים הוי ספק מגורשת:

[אות סה] **תוי"ט ד"ה לפיכך. שמא חזרה וחוב הוא לה לפי' ה"נ כו'**. דאם היה הדין במחזרת להתגרש יכול הבעל לזכות לה הגט הכא אף דאמר א"א שתקבל היינו מפרשים דבריו א"א שתקבל מחמת שליחות דידה אלא הריני מזכהו לה על ידך. עיי"ש בהר"ן. ועדיין צריך להבין דאיך היה ס"ד לומר דכוונת הבעל דאין רצונו שיקבלנו מחמת השליחות דידה אלא שיזכה הגט לה מחמת הבעל שמזכהו לה הגט. הא גם ענין זכיה היינו שנעשה שלוחה ובפרט לרוב הפוסקים דס"ל דזכים מטעם שליחות הוא וא"כ מה הפרש בין תורת שליחות ממנה לבין תורת זכיה. וגם מה נ"מ לו לבעל בזה בענין הגירושין כיון דבין כך ובין כך מתגרשת מיד. אמנם לשיטת הרי"ף פ' קמא דמסכתין

(והובא בדברי רבינו לעיל אות ט') דבתן כזכי בעי' דימטי לידה ואם מת לא יתנו לאח"מ מרווח שפיר די"ל דכוונת הבעל דאין רצונו שיקבלנו מ' שליחות דידה ותהיה מגורשת מיד ולא בעינן דלמטי לידה אלא דהוא מזכהו לה הגט ובעי' דלמטי לידה ומ"מ א"י לחזור. והנה הא דבאמת לא מפרשינן כך כתב הר"ן הטעם דאפי' גליא דעתה לא מקרי זכות דדלמא חזרה בה כההיא דהירושלמי בצווחת להתגרש עיי"ש. לענ"ד יש לדון טובא דדוקא בההיא דהירושלמי דצווחת להתגרש שייך לומר דחיישינן דחזרה מזה אבל בעשאתה שליח במפורש שיקבל לה הרי דרצונה בכך שיקבל לה הגט ואלו קיבל השליח בשליחתה היה מהני ול"ח לחזרה כ"ז דלא שמענו דחזרה במפורש וכיון דבאותו רגע שמוסר הגט להשליח אנו דנין דמתרצית שיעשה שליח שליחותה לקבל הגט וחזינן דניחא לה להתגרש ועומדת בדעתה א"כ ממילא הוי זכות דמה לה אם מקבל בשליחותה אם בדרך זכי'. ולפי מה שבארנו דדברי הר"ן הם לפי שיטת הרי"ף הנ"ל ג"ז ניחא כיון שיש שינוי ביסוד הגירושים בין שליחות לזכיי' לענין בעי דמטא לידה י"ל דעל אופן זה דבעי שימטי לידה לא ניחא לה. אלא דהיה ראוי לדון כיון דעכ"פ חזינן דניחא לה בגירושין ממילא מקרי זכות. לזה מדמי' לה להירושלמי דגילוי דעת לא מהני לזה ואין אנו דנין רק על מה שעשתה מעשה במפורש לשויי' שליח שעל אופן זה מרוצית ודאי. וממילא כל שיש איזה שינוי אין לדון על מעשיה ומקרי רק גילוי דעת דלא מהני בגט. ולפי דברי הר"ן היה נראה לדינא במתנה אם עשאו המקבל שליח לקבלה והנותן אמר א"א שתקבל לו אלא הילך ותן לו דהדין דאם רצה לא יחזור דמפרש דברי' א"א שתקבל מחמת שליחות אלא שיזכה בו מחמת הנותן דהא מתנה בעצמו הוי זכות. אמנם באמת יש לדון בזה טובא די"ל דגם בגט הוי זכות גמור כיון דעשאתו שליח במפורש (ובפרט לפי דעת הרא"ש והר"ן שהקשו על הרי"ף כפי שמבואר לעיל) והא דלא מפרשינן דבריו א"א שתקבל אלא שתזכה היינו לפמ"ש תוספות והר"ן בסוגי' בטעמא דר' דס' במתנה הולך לאו כזכי ובגט באמרה התקבל והוא אמר הולך הוי כזכי היינו כיון דעשאתו שליח לקבל עדיף ואמרי' ביה הולך כזכי כמו בחוב. א"כ י"ל דעיקר הסברא דכל דאפשר בשום אופן לומר הולך כזכי כדחזינן בחוב י"ל וודאי היכא דאמר השליח אשתך אמרה התקבל דמסכים לדבריו. ומה דאמר הולך היינו זכי דמסתמא לא בא לעקור שליחותה. והיינו הכל אם מסכים בשליחותה. אבל כל שאמר א"א שתקבל כיון דאינו מסכים בשליחותה ממילא הוי ענין חדש והוי כמתנה דל"א הולך כזכי. וא"כ י"ל דגם במתנה כה"ג באומר א"א שתקבל כיון דאינו מסכים לשליחותו במה שאמר הולך הוי ענין חדש ואמרי' דהולך לאו כזכי. ובזה מרווח היטב הסוגיא דכאן במה דאמרי' אב"ע אי אפשי אתי לאשמועינן

היינו דפליגי בא"א דת"ק אפשר דסבר דגם במתנה הולך כזכי א"כ אף דאמר א"א שתקבל לה ועוקר שליחותה מ"מ כיון דזכות הוא לה ממילא אמרינן הולך כזכי כמו במתנה ור' לשיטתו דס' במתנה הולך לאו כזכי אלא דהכא עדיף כיון דעשאתו שליח בזה כיון דעוקר לשליחותה אף דזכות הוא לה מ"מ הולך לאו כזכי. ובזה יש לפרש על נכון הא דאמרינן לעיל (דף ל"ב) אמר אביי נקטינן שליח מתנה כשליח הגט נ"מ להולך לאו כזכי דנדחקו מאד תוס' והראשונים. דגם לפי"מ דמפרשים הראשונים דמיירי בעשאתו שליח קבלה הוא דוחק דהא בגט עצמו לאו פשיטא כ"כ דהא פליגי בזה ר' ור' נתן. וגם נצטרך לומר דאביי ס"ל דהלכה כר' נתן ופליג אדרב דאמר חולצת. ולפי הנ"ל י"ל דה"ק אביי דמגט היכא דאמר א"א שתקבל לה אלא הולך דרצה לחזור יחזור. אף דמ"מ חזינן דזכות הוא לה מוכח לומר דבמילי דזכות ג"כ ל"א הולך כזכי וכיון דעוקר לשליחותה הוי מלתא חדתא ול"א הולך כזכי. מזה נשמע דבמתנה ל"א הולך כזכי:

משנה ב

[אות סו] **בהרע"ב ד"ה אינה מתגרשת. ואפי' בקבלת אבי'**. זהו שיטת רש"י ז"ל אבל תוס' וש"פ סברי דע"י אביה מתגרשת דאביה משמרה שלא תחזור ולפ"ז הך בבא אזלא לת"ק דהא לר"י בלא"ה אביה ולא היא ולהפוסקים דס"ל כשיטת רש"י והרע"ב דבקטנה גם לת"ק אביה ולא היא צ"ל דהך בבא מלתא באפי נפשיה ומיירי ביתומה:

[אות סז] **תוי"ט ד"ה ושנים שאומרים. שיאמר השליח שקבלו בפני ב'**. היינו דלא בעי' עדי קבלה וסגי בראהו ביד השליח כשהוא שלם:

משנה ג

[אות סח] **במשנה הבעל לחזור יחזור**. אבל משבא הגט לידה מתגרשת אע"ג דהבעל לאו בר שויא שליח לקבלה הוא ושליח להולכה לא שוויא. אפ"ה אמרי' אדם יודע שאין שליחות לקטן וגם יודע שאין הבעל יכול לעשות שליח לקבלה והתקבל והולך קאמר. גמרא (דף ס"ג ע"א). ומשמע דאף ביש לה אב הכי הוא ולא אמרי' דטעה הבעל וסבר דאביה עשה אותו שליח לקבלה. אף דבקדושין (דמ"ד) דמוקי למשנתינו זו דמיירי באין לה אב היינו משום קושיא אחרת דהדיוק דנערה מצית משוית שליח קבלה ואלו במקום אביה גם נערה א"י לעשות ש"ק משה"ה מוקי דוקא באין לה אב. אבל הדין דין אמת אף ביש לה אב. וראי' מפורשת דהרי משמע מסוגי' דקדושין הנ"ל דדייק דנערה מצי לשווייה שליח קבלה ופריך מזה על ר"נ. ומדלא קאמר דהדיוק בהיפוך דבנערה אפי' מטי גיטה לידה לא מתגרשה דהבעל טעה דנערה מצי לשויי' שליח קבלה אלא ע"כ דאפי' בזה דרבא היה מסופק בזה אפ"ה לא אמרי' דטעה א"כ מכ"ש בקטנה ויש לה

אב דאמרי' הכי דכי מטא גיטה לידה מגורשת (ועוד ראיה דא"כ מאי הקשה לר"נ הא מוכרח לומר דאיירי באין לה אב):

[אות סט] **תוי"ט ד"ה הבא לי. ליכא קפידא כו'**. אף דהוא שלוחו של בעל דהא אשה א"י לעשות שליח להולכה צ"ל דאצטריך לאשמעי' בא"ל הבעל הילך כמו שאמרה. אולם לשיטת הרמב"ם (רפ"ב מהל' גירושין) דאשה יכולה לעשות שליח הבאה והוא שליח דידה [דכיון דשלוחו של אדם כמותו הוי כקבלתו היא אלא דהיא מתנה שאינה רוצית להתגרש אלא כשיגיע הגט לידה] ניחא יותר דאצטריך לאשמעי' אף דהוי שליח דידה מ"מ כיון דאינה מתגרשת בקבלתו ליכא קפידא אם מקבל לה במקום אחר עמ"ש בר"ן בריש פרקין:

משנה ו

[אות ע] **במשנה מי שהיה מושלך לבור**. בסוגיא פרכי' וליחוש שמא שד הוא ומוקמי' בחזו בבואה דבבואה. והדר פרכי' ודלמא צרה היא. ומסקינן תנא דר"י בשעת הסכנה כותבים ונותנים אף על פי שאין מכירים. ונחלקו בזה הפוסקים אם קאי רק על הפירכא ודלמא צרה אבל זה קיימא דבעינן דחזו בבואה דבבואה או דקאי על הכל דגם לשד לא חיישינן בשעת הסכנה. וקשה לי דמאי פרכי' הא י"ל דכל עיקרו דמתני' לאשמעינן רק דאע"ג דלא אמר תנו הוי ככתבו ותנו דבפחדיה טריד ולא פריש ופשטא דמלתא מורה כן דהוי כמו מתני' דקודם דיוצא בקולר. וכן מדקתני במתני' שאח"ז הבריא שאמר כתבו רצה לשחק בה. דמשמע דכך סדרא דמתני' דביוצא בקולר ומושלך אע"ג דאמר רק כתבו הוי כתנו אבל בריא שאמר כתבו לא הוי כתנו. וא"כ י"ל דפשיטא שראינו שהשליכו בעלה לבור והשמיע קולו מבור שיכתבו גט לאשתו. אף דלא אמר תנו כותבים ונותנים. והכי דייקא לישנא מי שהיה מושלך בבור ואמר. משמע דידעינו מי שהושלך בבור. או עכ"פ דראינו דא' הושלך לבור ואמר כל השומע קולו. וכיון דידעינו שאיש אחד הושלך לבור מה"ת ניחוש עוד (ואפשר כיון דאמר מן הבור. ושם מצוין שדים. אף שראינו שהשליכו את אדם לשם חיישינן דילמא היה הקול מן השד וע"ז פריך הגמ' עיין בב"ש (סימן י"ז סק"ו)) גם בפירכת ודילמא צרה היא הא י"ל כפשוטו דחמשה צרות של האשה המה לפנינו וידעינן שהמושלך אינו מהם וזה יספיק גם כן במתניתין דפרק בתרא דיבמות. גם ק"ל לס"ד מקמי דמייתא הך דתנא דבר"י בשעת הסכנה כותבים ונותנים אע"פ שאין מכירים יקשה הא בגיטין דעלמא דצריכים שיהיו מכירים שזה שמו וזה שמה. וא"כ מאי איריא דניחוש לצרה הא בלא"ה ניחוש זה שאומר אין שמו כן ויהיה מי שיהיה שמא משקר שאין שמו כן כמו דחיישינן בכל גיטין דעלמא. וברמב"ם איתא

הלשון אע"פ שהעלוהו ולא הכירוהו ולא ידעתי מאי רבותא בזה במה שהעלוהו הא בלא העלוהו ממילא אין מכירים אותו וכ"ז צל"ע:

[אות עא] **שם במשנה רצה לשחק בה**. לא זכיתי להבין לשון זה דמה ענין שחוק לכאן הא באמת אם כתבו ומסרו להבעל ונתן לה דמהני דהכתיבה הוי כתיבה מעליא ולא בדרך שחוק ולגבי הנתינה ממילא א"א ליתן כל כמה דלא עשה שליח והוא לא כיון לשחוק אלא שלאחר הכתיבה עשה הוא שליח ומה צורך למליצה דמשחק בה (ואפשר דסבר המשנה דמי שאומר כתבו גומר בלבו ליכתוב וליתן כמו בחולה. אך מחמת שיכול לומר שרציתי לשחק בה לכן אמרינן דצריך לעשות שליח גם על הנתינה. ולהיות ידוע שהדיבור הזה והקודם לא היה כתב יד רבינו אך העתק. ואולי יש בזה איזה חסרון מהמעתיק):

משנה ז

[אות עב] **הרע"ב ד"ה אמר לשנים. ולא יאמרו לסופר כו'**. ולפי זה צ"ל דר"מ ס"ל חתם סופר ועד כשר אף דס"ל דבאומר אמרו מילי ממסרן לשליח ושייך ביה חשש חורבא ע' בהרע"ב ותי"ט (לקמן פ"ט מ"ח) צ"ל דמ"מ לכתחילה אסור לעשות שליח ע"י אומר אמרו וליכא חורבא. והא דקתני במתניתין הרי אלו יכתבו ויתנו לכתחילה ממש קאמר דחתם סופר ועד כשר. אבל שיטת תוספות בסוגיין דלרבי מאיר בודאי חתם סופר ועד פסול מטעם חשש חורבא ואם כן ע"כ הא דיכתבו ויתנו לאו דבעי' שניהם הכתיבה והחתימה דזה אי אפשר דאם כן הוי ליה חתם סופר ועד אלא דחדא מיניהו קאמר או כתיבת גט או החתימה דהבעל לא נתכוון באומר כתבו רק על א' [ואנן מספקי' בסוגיין בפירושא דמתני' אם קאי אכתיבת הגט או אחתימה] ומה דנקט יכתבו ויתנו לאו לכתחלה ממש קאמר דהא הכתיבה או החתימ' צריך להיות ע"י אחר וזה א"א לכתחלה דאף דהוי כאומר אמרו מ"מ הוי כשר ולא תעשה ולפחות בחתימה בודאי הוא כשר ול"ת אלא דמתני' מיירי בשעת הדחק או בדיעבד. תוס':

פרק ז

משנה א

[אות עג] **בהרע"ב ד"ה אין בדבריו כו'**. **אין כותבין הגט**. כיון דבאותו שעה לאו בר גירושין הוא. ומ"מ אם הוא ישן כותבים כיון דלאו מחוסר מעשה הוא. וכתבו הראשונים בשם הירושלמי דאף בנתן גט לאשתו ואמר הר"ז גט לאחר ל' יום ואח"כ קודם חלות הגט אחזו קורדייקוס אינה מגורשת:

משנה ג

[אות עד] **במשנה מהיום ולאחר מיתה**. חדא מינייהו נקט והו"ה במעכשיו ולא"מ גט ואינו גט זולת לדעת הרמ"ה בטור (סי' קמ"ה) דבמעכשיו ודאי תנאי הוי. וכבר תמהו עליו:

[אות עה] **במשנה ועמד והלך בשוק**. הר"ן מסתפק בשטת רש"י די"ל דוקא בהלך על משענתו אבל בהלך בלא משענת אף דלא נתרפא לגמרי לא מהני אומדנא לקיים הגט. ואף אם לא אמר מחולי זה רק סתם אם מתי אם אמר כן כשהיה שכ"מ והלך בשוק בלא משענת להר"ן או דנתרפא לגמרי לכ"ע הגט בטל אף דמת אח"כ. אלא דאם הלך על משענתו ל"צ אומד דאף אם אינו מת מחולי הראשון מכל מקום הוי גט משא"כ בחולי זה בעינן דמחמת חולי הראשון מת:

[אות עו] **שם במשנה מחמת חולי הראשון מת**. דעת רש"י דאם יש במקצת מחולי הראשון הוי גט דמחולי זה היינו שימות בתוך אותו חולי ולא בעינן שהחולי גורם המיתה [ומ"מ אם נפל עליו הבית או נשכו נחש לא הוי גט דלא אסיק אדעתיה לאונס דלא שכיח]. ודעת הרשב"א והר"ן דבעי' דהחולי הראשון הפילו לחולי האחר שמת ממנו. דמחולי זה היינו מחמת חולי זה:

משנה ה

[אות עז] **הרע"ב ד"ה אמר רשב"ג. ואבדה איצטלתו כו'**. וא"ת למה הוצרך להגיה דרבנן פליגי עליה ומנ"ל דרבנן פליגי עלה ואור"י דקבלה היתה בידם. תוס' (פי' כיון דקבלה היתה בידם דבציד אין הלכה כרשב"ג ש"מ דפליגי רבנן). והר"ן כ' עוד הו"ל למתני רשב"ג אומר תתן לו דמים ומעשה בציד ומדקתני אמר רשב"ג משמע דת"ק פליג עלה:

[אות עח] **בא"ד דוקא קאמר לה**. וכ' הרא"ש דמדעתו לקבל הדמים הוי גט אף דבמחולים לך ניפשט דלא הוי גיטא היינו משום דלא ציערה אבל הכא דיהבה דמי וציערה יכול למחול על גוף האצטלית וע' תוס' ערכין (דל"ב ע"א ד"ה מדאצטריך וכו') מבואר דלא ס"ל כן:

משנה ו

[אות עט] **הרע"ב ד"ה כמה היא כו'. שאם הניקתו**. וכ' הר"ן והה"מ בשם הרשב"א דבדיני ממונות ג"כ הכי אם אמר בית זה נתון לך במתנה ע"מ שתזון את בני יש לומר דג"כ כמפרש יום א' דמי. וי"ל גם כן דוקא בגט דלצעורה מכוין והא ציערה יום א' אבל בעלמא להרווחה מכוין כ"ז שצריך קאמר דהיינו כל ימי חייו עיי"ש. והרא"ש בתשובה (סי' כ"ו)

כ' בהיפוך דאף לרבא דס"ל בסוגיין דצריכה להניק כ"ד חודש י"ל דוקא בגיטין דלצעורה מכוין אבל בעלמא מודה דיום א' מהני:

[אות פ] **תוי"ט ד"ה הרי זה גט. ול"ק דרבנן אדרבנן כמ"ש התוס'**. תוס' לא כתבו כן אלא לרשב"ג דס"ל בסיפא דמת הבן מגורשת ומ"מ ס"ל דבאצטלא אם אמר מחולים לך לא מהני והיינו כיון דאפשר לו לקבלם עיי"ש (*בתוס' ד"ה כלל אמר) אבל רבנן דמתני' דהכא דסברי בסיפא דמת הבן אינה מגורשת ע"כ דס"ל דנתכוון לצעורה בחנם. ובריש דמת הבן דמגורשת היינו כיון דלא פריש זמן ההנקה אמרי' דלהרוחה מכוין וכוונתו לינק מה שצריך לו ומש"ה מת הבן מגורשת. והיינו לאוקימתא דרבא דבריש' בסתם בעי' שתינק כ"ד חודש אבל לאוקימתא דרב אשי דיום א' בלבד הוא א"כ הוי כפריש ואמרי' לצעורא מכוין ק' באמת מ"ש רישא ומ"ש סיפא (*כ"כ בתוס' ד"ה בשלמא לרבא. ומ"ש בתוס' ד"ה מתניתין כמבואר בתוי"ט היינו לחלק בין איצטלית לרישא דכאן. אבל רישא לסיפא דמשנתינו קשה באמת כמ"ש רבינו):

פרק ח

משנה א

[אות פא] **הרע"ב ד"ה הזורק. והוא שתהא עומדת**. אפי' בזרקו לה שלא בידיעתה ואמר בפני עדים ראו גט זה שאני נותן לה אפשר דמהני כמו בנתן לידה ממש. ואם היא ישנה צ"ע אם היא מגורשת די"ל דלא עדיפא חצרה מידה. ומסתברא הואיל ואין לה יד אין לה חצר. הר"ן בשם הרשב"א והה"מ (פ"ה מהל' גירושין). ובחידושי הרשב"א כ' בשם הראב"ד דאף בישנה מגורשת:

משנה ב

[אות פב] **במשנה הא גיטך**. וה"נ באומר כנסי שט"ח. אבל אמר זכי בשט"ח זה כיון דקנאתו לצור על פי צלוחית צריך לחזור וליטול ממנה. טור בשם הרמ"ה:

[אות פג] **תוי"ט ד"ה אמר לה. דהא קי"ל צריך לפרש**. אבל הרמב"ם ס"ל דבסתם מגורשת מדאורייתא אלא דמדרבנן צ"ל הא גיטך. א"כ מתני' כפשטה:

[אות פד] **שם ד"ה אינו גט. דנתינה ראשונה לאו כלום היא**. וה"ה בנתן לידה לשם פקדון או בנתן לחצירה לשם גרושין ואח"כ עמדה בצדי החצר ואמר לה הא גיטיך הוי גט כיון דמיד הבעל בא לידה או לחצירה. ומיהו אם דחאתו הרוח לחצירה ואח"כ א"ל הר"ז גיטך הוי כטלי גיטך מע"ג קרקע דאינה מגורשת כיון דליכא נתינת הבעל. ר"ן:

[אות פה] **במשנה עד שיאמר לה הא גיטך**. ואם נפל הגט מידה קודם שננערה אינו גט עד שיחזור ויתן לה. הרא"ש בשם הרמ"ה:

[אות פו] **בהרע"ב ד"ה קרוב לה. זה מחצה על מחצה**. דאין לפרש מע"מ שהיו שניהם עומדים בארבע אמות. דא"כ נחזי הי מיניהו קדים וכ"ת דאתו תרווייהו בהדי הדדי והא א"א לצמצם. גמרא. וא"ת ואכתי דלמא מיירי בקדם איש אחר לד' אמות ובעודו שם באו האיש והאשה לשם זא"ז ובהאי שעתא לא זכו לא האיש ולא האשה בד"א דהא האחר קדים וזכה בד"א. ואח"כ הלך האחר משם וזכו תרווייהו האיש והאשה בהדי הדדי בד"א. וי"ל כיון דהאחר אין לו שייכות לזכיית הגט מש"ה לענין זכיית הגט גם בעודו שם זכה בד"א מי שיבא לשם תחלה האיש או האשה. וזהו דלא כדברי הב"ש (בסי' קל"ט (*ס"ק כ"ג ועיי"ש)):

משנה ד

[אות פז] **במשנה שנתייחד עמה כו'**. כ' בחי' רשב"א דמסתברא מדלא קתני ג"כ הכא ומודים בנתגרשה מן האירוסין כדקתני בסמוך במתניתין ט' דהכא בין בזה ובין בזה מחלוקת דדוקא התם שהיא מגורשת גמורה ומן הארוסין דאין לבו גס בה לא אמרינן הן הן עידי יחוד. אבל הכא כל שלא גרשה שמא עדיין דעתו עליה וגייסי אהדדי וחוששים שבא עליה. ולענ"ד י"ל דלקמן לענין קדושין דבעינן דוקא בעדים אלא דמכח דעידי יחוד הן הן עידי ביאה מקרי קדושין בעדים דאנו דנין דבודאי בא עליה ושם עדות עלה. בזה אמרינן במן הארוסין דאין ודאי דבא עליה כיון דלא גייסי אהדדי והעידי יחוד א"י לדון דבוודאי בא עליה ואינם נקראים עידי ביאה א"כ ממילא ליכא חשש דשמא בא עליה דמה בכך. הא הביאה לא הוי קידושין כיון דעידי היחוד אינם עידי ביאה. אבל הכא לענין גיטה קודם לבנה חיישי' דאף דלא גייסי מ"מ הוי ספק שמא בא עליה ודו"ק:

משנה ה

[אות פח] **במשנה ולא זה וזה מטמאין כו'**. כ' הרש"ל בח"ש וז"ל ומ"ש רש"י אם שניהם כהנים לאו דוקא אלא א' כהן וא' נזיר עכ"ל ויפה הקשה לי הרבני מו"ה עזרא נ"י מוואלט"ש הא נזיר אף לאשתו כשרה אינו מטמא כדאיתא (רפ"ז דנזיר). תו כתב הרש"ל א"נ יש לפרש אינם מחוייבים לטמא ואיירי שפיר אפילו בישראל עכ"ל. וזה תלוי במחלוקת הרמב"ם והראב"ד (פ"ב מהלכות אבל). דלדעת הרמב"ם שם ישראלים ונשים שאינם מוזהרים בלא יטמא ליתנהו במצות לה יטמא עיי"ש. א"כ ליתא להך פירושא (וגם רש"י סובר בזה כהרמב"ם עיין בשאגת אריה (סימן ס"ו)). ועיין במהרש"א שכתב דרך אחרת בזה:

משנה ח

[אות פט] **במשנה אע"פ שנתנו לה ע"ת כו' לא פסלה מן הכהונה**. וכן פסקינן בפשיטות בש"ע סימן קמ"ג ותמוה לי מסוגיא ערוכה במסכתין (דף פ"ג א') דבר אחר הרי שהיה זה שנאסרה עליו כהן כו' ובמאי אי בע"מ. והא בע"מ באמת מותרת לזה הכהן דכשנישאת אחר מיתת המגרש ולא נתקיים התנאי ובטל הגט למפרע מותרת לו דלא נפסלה מכהונה וצל"ע (ואפשר לחלק דבכל תנאי היא אסורה לכל קודם קיום התנאי. אבל בכאן לא גרע מריח גט ודו"ק וע' לקמן (אות צ"ה) מ"ש רבינו בשם הרשב"א והר"ן) עוד תמיה לי ברש"י שם ריש ע"ב ד"ה הרי גרושה אצלו בזנות כו' ומעתה אין כאן ק"ו. וק' לי הא מ"מ הוי ק"ו מן צד גירושין דעלמא בנתגרשה רק מאישה דאסורה לכהן משום צד גירושין (כדדריש בסוגיא דף פ"ב). ואמאי לא פי' רש"י כפשוטו הרי גרושה אצלו בזנות היינו דמותרת לכל דאין כאן צד אישות דהא גם לזה פלוני מגורשת דמותרת לו בזנות וצלע"ג:

משנה ט

[אות צ] **בהרע"ב ד"ה גט קרח. תצא מזה ומזה**. וא"ת הא קי"ל לעיל (דף י"ח) דהאומר כולכם ב' משום עדים וכולם משום תנאי ואי חתים בי תרי מינייהו ביומיה ואינך מכאן ועד עשרה ימים כשר א"כ אמאי תצא נחקור למי ציוה עוד לחתום ולקיימו לתנאי ויחתמו. י"ל נהי דאנו מפרשים דכולכם תנאי היא מ"מ הא לא פירש מעכשיו ולא על מנת וסתם תנאי הוי תנאי אם. ולא הוו גט עד דמקיים לתנאי. וכשנשאת היה עדיין א"א ואסורה לבעל ולבועל. והאי דאינך מכאן ועד י' ימים ע"כ מיירי קודם שנשאת. והר"ן ז"ל בסוגיא הקשה קושיא זו וטרח הרבה בישובו ולא ידעתי טורח זו למה. וע' בח"מ (סימן ק"ך ס"ק כ"ב) שתפס ג"כ בפשיטות דתנאי דכולכם הוי תנאי אם. ומדברי הר"ן אלו לא הזכיר:

[אות צא] **תוי"ט ד"ה וב"ה אומרים כו'. ואין אדם כו' בעילת זנות**. גמרא. וקשה לי הא מתני' סתמא קתני משמע אף אם מיד יום או יומים אחרי הגירושין לנה עמו והרי קיי"ל דתבעוה להנשא ונתפייסה צריכה לישב ז' נקיים דחיישינן דלמא מחמת חימוד ראתה. וא"כ איך נסמוך על חזקה דאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות ולא עבד איסורא והרי חזינן דעובר עבירה ובועל בלי נקיים. והרי דומה לזה כ' בש"ג (פ"ז) במסכתין דבנשאת לאחר ונתארמלה ונתייחדה עם הראשון שנתגרשה ממנו א"צ ממנו גט דלא בעל לשם קדושין דא"כ עובר על מחזיר גרושתו. וי"ל דשאני התם דאם בועל לשם קדושין מוסיף איסור דמחזיר גרושתו. משא"כ בבועל לשם זנות. ע"כ לא אמרינן דבעל לשם קידושין משום חזקה דאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות. דאדרבה נימא חזקה דלא עביד איסורא

דמחזיר גרושתו. משא"כ באיסור חימוד דבין שבעל לשם זנות בין לשם קידושין עביד איסורא שפיר אמרינן דחזקה דלא עבד ג"כ איסור זה דבעילת זנות. ומכאן נ"ל ראיה דלאו דוקא בבעל לשם אישות שייך חשש חימוד (וכמו שעלה על דעת חביבי בעל חות דעת) אלא אף בביאת זנות דאל"כ הדרא קושיא לדוכתא כיון דאם יבעול לשם קידושין יתוסף איסור חימוד. היה לנו לתלות בביאת זנות. מיהו אכתי קשיא לי ממ"ש הרדב"ז (מובא במ"ל פ"י הלכה ח"י מגירושין) דבפרסה נידה דהתיר עצמו לעבירה אמרינן דהתיר עצמו גם לזנות. והרי התם לא ניתוסף איסור ע"י הקידושין. וע"כ נ"ל דדוקא בעבירה דאורייתא אמרינן הכי אבל בחשש חימוד דהוי שלא בהרגשה ואיסורו רק מדרבנן לא אמרינן הכי. ויותר ניחא לדעת הה"מ (פ"א מהלכות אישות) דבפנוי הבא על הפנויה איכא עכ"פ איסור עשה ואמרינן חזקה דלא עבר אאיסורא דאורייתא אף דחזינן דעבר על איסורא דרבנן. ודווקא בלא ניתוסף אבל בניתוסף איסור ע"י הקדושין מסתברא דגם באיסור דרבנן ל"א חזקה אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות (*כן מצאתי. ואפשר כוונת רבינו כיון דגם בהקדושין עובר על איסור הנוסף. התיר עצמו לעבירה קרינן ודו"ק):

פרק ט

משנה א

[אות צב] **במשנה ר"א מתיר**. בסוגיא איתא ברייתא מודה ר"א באמר חוץ מפלוני והלכה וניסת לאחד מהשוק ונתארמלה או נתגרשה שמותרת לזה שנאסרה עליו. והפוסקים השמיטוהו דכיון דקי"ל כרבנן הגט בטל לגמרי. ותמהני הא נ"מ לדינא גם לדידן באומר חוץ מנכרי ועבד דלא הוי שיור כדאיתא במתני' ב' ובכה"ג בנשאת לאחר ומת או נתגרשה תהיה מותרת לנכרי ועבד שנתגיירו ושנשתחררו דלענין זה קיימא דר"א כיון דאפסקה אפסקה וצ"ע (*ובזה תהיה מיושב קושית תוס' (ד' פ"ג ב' ד"ה מודה). אך הא אמרינן בסוגיא דהשיב ר"ש ב"א ע"ז עיי"ש). ובאמת מה"ט קשה לי בסוגיא דאמרינן דבר אחר הרי שהיה זה שנאסר כהן וכו' אלא בחוץ. דאיך יתרץ זה ר"ע לנפשיה הא בחוץ מנכרי גם לדידיה הוי גט כיון דשייר לנכרי אסור לנכרי משום א"א דאילו פנויה לנכרי ליכא איסור דאורייתא כמ"ש תוס' (ספ"ק דיבמות) אבל זו אסורה מדאורייתא משום א"א לאחר שיתגייר ג"כ אסורה לו. ויקשה ג"כ דבחוץ לפלוני דאינו גט ואסורה לכהן משום צד גירושין. מכ"ש בחוץ לנכרי כיון דנשאר צד א"א לנכרי דתתסר לעלמא משום צד א"א. וכן פירכא דר' יהושע דמקיש קודמי הויה שנייה לקודמי הוי' ראשונה דלא היה בה צד אישות תקשי לנפשיה מבחוץ לנכרי וצ"ע:

[אות צד] **תוי"ט ד"ה וחכמים אוסרים. זוהי דעת הרמב"ם**. אין זה מוכרח דהלא גם רש"י ותוס' ס"ל כן בסוגיא אבל לא מטעמיה דהרמב"ם אלא מטעם דגזרינן ע"מ אטו חוץ דבחוץ אפי' בע"פ פסול מדאורייתא וא"כ י"ל דגם דעת הרע"ב כן. וע' ברשב"א ור"ן דכמה פוסקים ס"ל דבחוץ בע"פ כשר מדאורייתא ופסול רק מדרבנן אטו בכתב ובע"מ בע"פ כשר דהוי גזירה לגזירה וכמו שכתבתי בסמוך:

[אות צג] **במשנה ויאמר לה הרי את כו'**. אבל אם יאמר לה סתם הר"ז גיטך לא מהני כיון דמעיקרא אמר בהדיא אלא לפלוני אי אמר בתר הכי הר"ז גיטך לא מבטל מה דאמר מעיקרא בהדיא. הר"ן. אבל הרמב"ם כ' או יאמר הר"ז גיטיך:

[אות צה] **תי"ט ד"ה יטלנו ממנה. הואיל וקנאתו בנתינה**. ואם נתן לה גט בתנאי ואח"כ רצה שתתגרש בלא קיום התנאי כ' הרשב"א פ"ז דגיטין (בדף ע"ב ב' בד"ה אצטליתא דוקא). דא"צ ליטול ממנה כיון דאי בעי לא מקיימא תנאה ונמצא גט בטל בבטולו של תנאי ולא קנאתו לפסול מכהונה. כ"כ הר"ן והה"מ (פ"ח הל' כ"ג מה"ג). ומלשון הרשב"א משמע דבתנאי דאם ירדו גשמים דאין בידה לבטל התנאי צריך לחזור וליטול ממנה ולדידי צ"ע הא יכול לומר אח"כ הר"ז גיטיך מעכשיו בלי תנאי ובדרך ממנ"פ אם יתקיים התנאי ממילא מגורשת למפרע ואם לא יתקיים התנאי ממילא בטל הגט למפרע ולא קנאתו לפסול מכהונה ותהיה מגורשת מעתה. וצלע"ג:

[אות צו] **הרע"ב ד"ה וחכמים אוסרים כו'. אבל אי אמר כו' על מנת שלא תנשאי כו'**. ואפי' אמר על מנת שלא תנשאי ולא תבעלי לפלוני. מסקנת רוב הפוסקים. ואם נישאת לאחיו של אותו פלוני ומת אינה פוטרת צרתה דאינו דומה לאחות אשתו כיון דעתה אינה ערוה עליה אלא דא"י לעבור על תנאי ואם יעבור ויקחנה בטלה האישות למפרע ולא הוי צרתה. והיא עצמה מסתפק הרשב"א ריש יבמות אי צריכה חליצה או לא:

[אות צז] **בא"ד שלא נכתב התנאי בתוכו פסול**. והא דקתני במתני' ואם כתבו בתוכו דמשמע דוקא בכתבו ממש וגם משמע דדוקא בחוץ דמזה מיירי מתניתין אבל בתנאי אפילו בכתבו בתוכו וכן בחוץ בלא כתבו בתוכו כשר. היינו בלאחר התורף דבזה לא פסול אלא בב' לריעותא דכתבו בתוכו וכן בחוץ דגזרינן אטו לפני התורף. אבל בתנאי דעלמא דלפני התורף לא פסול רק מגזירה דאטו חוץ בלאחר התורף כשר דהוי גזירה לגזירה וכן בחוץ בע"פ לא גזר אחר תורף אטו לפני תורף אבל לפני תורף אף בתנאי ובע"פ פסול. ודעת הרבה פוסקים דלפני התורף לא פסול אלא בחדא לריעותא דהיינו בחוץ בע"פ או בתנאי בכתב ובלאחר התורף בעי' ב' לריעותא חוץ ובכתבו:

משנה ב

[אות צח] **במשנה ולכל מי שיש כו'**. ובכלל הזה באומר חוץ מפלוני והוא קטן כיון שיש לה עליו קדושין כשיגדיל. ובחוץ לנולדים וחוץ מבעל אחותה איבעיא דלא איפשיטא דאפשר דהוי שיור דעתידי דמתילדי וזמנין דמתה אחותה וחזיא ליה ושאני לנכרי ועבד דגירות ל"ש. ומלשון רש"י דדייק חוץ לפלוני והוא קטן משמע דאילו אמר סתם חוץ מקטנים לא הוי שיור דאינו משייר רק על הזמן שהם קטנים ואז בלא"ה אין להם קדושין בה. ואולם תמוה לי מסוגייא דאמרינן א"ל תניתוה חוץ מעבד ונכרי אם איתא עבד ונכרי עבידי דמגיירי. הא י"ל חוץ מנכרי ועבד לא מיירי באמר חוץ מפלוני והוא נכרי או עבד. אלא באמר חוץ מנכרי ועבד ושייר רק לזמן שהם נכרים ועבדים וכשיתגיירו יהא הגט מתיר להם וצע"ג:

משנה ג

[אות צט] **תי"ט ד"ה רי"א כו'**. **וטעמא משום דאמרינן בגמרא דפליג ת"ק ור"י**. אין זה מוכרח דהא אם זהו טעמא דהרע"ב הו"ל לפרש ג"כ דבעי' דוקא מנאי דבלא זה אינו מוכח דמגרשה ממנו כדאיתא בריש נדרים (דף ו') (*הרע"ב לא נתן טעם אלא על ודין) לזה נראה יותר בכוונת הרע"ב דס"ל כדאמר רבא שם דגם רבנן דס"ל דידים שאין מוכיחות לא הוי ידים אלא דס"ל דהוי מוכיח (*מן הענין דלגבי ודין מוכח דאין אדם מגרש בדיבורא ולגבי מנאי מוכח דאין אדם מגרש אשת חבירו) וא"כ ראוי לפסוק כרבנן אלא דלענין ודין הוא איבעי דלא אפשיטא בסוגייא אי בעי ודין והיינו דמספקא לן הלכתא כמאן דדלמא מסתבר טעמא דר"י בזה דלא מיקרי מוכח. אבל לענין מנאי דלא מבעי לן קי"ל כרבנן לגבי דזהו מקרי מוכח. דאין אדם מגרש אשת חבירו. ורק לגבי ודין חזינן דמספקא להש"ס דדלמא זהו לא מיקרי מוכח ממה דבדבורא לא מגרש ע' בר"ן (ריש נדרים). וברור:

[אות ק] **תי"ט ד"ה גופו של גט. אלא ערוה שיש בה הויה כו' משא"כ בשחרור**. אין זה מספיק אלא לאביי דאמרינן אליביה (פ"ק דנדרים) דר"י ס"ל ג"כ דידים שא"מ הוי ידים ורק בגט משום דבעי' כריתות וליכא. ואפשר דהירושלמי ס"ל כאביי. אבל לרבא דטעמא דר"י דבכ"מ ידים שא"מ לא הוי ידים וכדנקט התי"ט בקושייתם ממילא גם בשחרור אף אם לא בעינן כריתות מ"מ לא מהני דהא בכל מילי ידים שא"מ לא הוי ידים. גם על עיקר יסוד זה דבשחרור ל"צ כריתות קשה מסוגיא דגיטין ד"ט א' דאמרי' גבי שחרור בעי כריתות. והעיקר פי' הירושלמי כמ"ש הק"ע והפ"מ דקאי אמתני' דלעיל

חוץ מאבא ומאביך דלא התפיסה התורה שם כריתות רק נגד יש בו הויה. אם משיירו לא הוי כריתות אבל לא אם משייר למי שאין בו הויה. וברור:

משנה ד

[אות קא] **במשנה ואין בו זמן**. אף דזמן הוא משבע חקירות דבעי' מן התורה בכל עדות כדאיתא (רפ"ד) דסנהדרין מ"מ כמו דתקון רבנן בממון דלא בעינן דו"ח משום שלא תנעול דלת ה"נ בגט תקנו כן וכל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש. נ"י (רפ"ד) דסנהדרין:

משנה ה

[אות קב] **תוי"ט ד"ה היה כתוב טופס. דאל"ה הראשון מוקדם**. כ"ה בסוגיא וק' לי הא מוכח מתוכו דהוא מוקדם כיון דחתימת עדים אחר זמן המאוחרים והוי ככתבו קודם חתימתן לא כתבנו בזמנו רק בזמן פלוני. וצע"ג:

משנה ו

[אות קג] **תוי"ט סד"ה ושנים עדים עברים. והאב על השני**. אע"כ דמתני' מיירי דלא כתב עד וא"כ בין כתב ראובן בן תחת הראשון בין כתב ראובן תחת הראשון ובן יעקב תחת השני אין כשר אלא הראשון בשמו לבד דבן פלוני לבד אינו מתכשר אם לא כתב עד. או דמיירי דכתב עד וכתב ראובן בן תחת הראשון וידעי' דהאי חתימה תחת שני לאו דיעקב הוא. גמרא:

[אות קד] **במשנה ע"א עברי וע"א יוני**. דחיישינן שמא היוני הראשון גונדלית חתם והוי על גט הראשון ג' חתימות או דהעברי שני גונדלית חתם והוי על השני ג' חתימות (לשון רש"י). וכ' הר"ן דמרישא לא שמעי' רק דחיישי' שהיוונים חתמו גונדלית ואשמעי' דחיישינן גם לעברים חותם גונדלית. וקשה לי הא ג"ז מוכח מרישא דהא אם היונים חתומים בראשונה השמאלי כשר ולא הימיני וע"כ משום דחיישינן שהעברים חתמו גונדלית (ובמתני' סתמא קתני את שהעדים הראשונים כו'). וצ"ע:

משנה ח

[אות קה] **בתוי"ט ד"ה כתב סופר כו'. הא מני ר' יוסי היא**. לפי' הרע"ב (לעיל פ"ו מ"ז) דיכתבו ויתנו היינו הכתיבה והחתימה א"כ מוכח דלר"מ ג"כ חתם סופר ועד כשר. ועמ"ש לעיל שם (אות ע"ב):

משנה י

[אות קו] **תוי"ט ד"ה שנאמר. לעבור עליו בב' לאוין**. כבר כתבו האחרונים דט"ס הוא וצ"ל לעבור עליו בלאו ועשה דהא סוטה הוא רק עשה. ואולם עדיין קשה לי היאך חל לאו דמחזיר גרושתו על איסור הקודם לו מחמת סוטה לפמ"ש תוס' פ"ג דשבועות (דף

כ"ג ב') דאין איסור חל על עשה המפורשת עיי"ש וצ"ע. ולומר דהוא גזה"כ הא י"ל דאצטריך הקרא באם אח"כ הוזמו עידי טומאה אלא דהירושלמי עדיפא משני אבל מנין לנו דגזה"כ לומר בו דאין איסור חל על איסור הא הקרא משכחת בהוזמו: